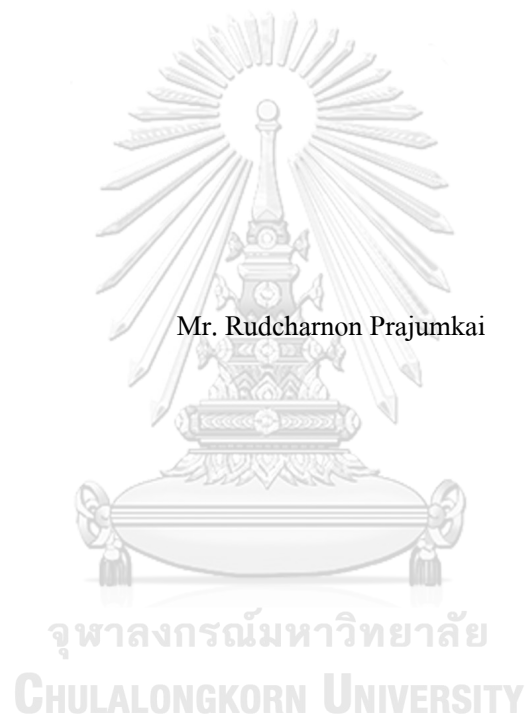

บทบาทของเงินในการแก้ปัญหาอาวรุณิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือในช่วงปี ค.ศ. 2016 ถึง ค.ศ. 2022

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

China's role in denuclearizing North Korea between 2016 - 2022

Mr. Rudcharnon Prajumkai

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์

บทบาทของเงินในการแก้ปัญหาอาวูธนิวเคลียร์ของเกาหลี
เหนือในห้วงปี ค.ศ. 2016 ถึง ค.ศ. 2022

โดย

นายรัชชานนท์ ประจำคำย

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุญบาร์ตัน

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นำสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุญบาร์ตัน)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีวินท์ สุพุทธิกุล)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รัชชานนท์ ประจำค่าย : บทบาทของจีนในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือในช่วงปี ค.ศ. 2016 ถึง ค.ศ. 2022. (China's role in denuclearizing North Korea between 2016 - 2022) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุษบารัตน์

ระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือมีพลวัตอย่างมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษานโยบายของจีนในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือในช่วงเวลาดังกล่าว พร้อมทั้งวิเคราะห์บทบาท ตลอดจนอุปสรรคและข้อจำกัดของจีนในการแก้ปัญหาข้างต้น โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดสัจนิยมเชิงรับ (Defensive Realism) เป็นกรอบในการวิเคราะห์และศึกษาการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่อกรณีการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ เนื่องจากมองว่าจีนดำเนินนโยบายเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติและข้อห่วงกังวลด้านความมั่นคง โดยพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของรัฐบาลจีนในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เมื่อประเมินบทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือในช่วงเวลาดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยพบว่ารัฐบาลจีนได้สนับสนุนและบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนืออย่างจริงจัง ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาให้ทั้งสองฝ่ายพิจารณา และไม่นำความขัดแย้งกับสหรัฐฯ มาเป็นอุปสรรคในการร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม จีนก็เผชิญอุปสรรคและข้อจำกัดบางประการในการแสดงบทบาทดังกล่าว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อนิติ
ปีการศึกษา 2565 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6480117324 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: China, North Korea, Nuclear weapon, Denuclearization, China-North Korea
relation

Rudcharnon Prajumkai : China's role in denuclearizing North Korea between 2016 -
2022. Advisor: Asst. Prof. Dr. PONGPHISOOT BUSBARAT

The development of North Korea's nuclear program has brought instability to the Korean Peninsula and significantly impacted Sino-North Korea relations between 2016 and 2022. Consequently, this individual study aims to examine China's involvement in the denuclearization of North Korea during that period. It seeks to analyze Chinese roles, obstacles, and limitations by applying the Defensive Realism theory, which suggests that China pursues a policy toward North Korea's nuclear issue driven by national interests and security concerns. Furthermore, the United States and North Korea dynamics have also played a crucial role in shaping China's different stances on the nuclear issue. This study finds that China proactively implemented policies on denuclearization because China implemented sanctions against North Korea, proposed a peaceful resolution, and excluded the Sino-USA conflict from this issue. However, China encountered certain obstacles that constrained its role in the denuclearization process.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: International Relations

Student's Signature

Academic Year: 2022

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์อย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุษบารัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาชี้แนะ แนะนำแนวทาง และช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดการทำวิจัย ตลอดจนดูแลเอาใจใส่และติดตามความคืบหน้าของงานฉบับนี้อย่างสม่ำเสมอ แม้ต้องเผชิญกับข้อจำกัดในการพบปะกันก็ตาม ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีวินท์ สุพุทธิกุล กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ช่วยกรุณาให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องและเติมเต็มให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้เขียนยังต้องขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาการศึกษา

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ รุ่น 19 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แผนก ข ทุกคน โดยเฉพาะ นายพีรวิชญ์ สุพิชญ์ และ เรือโทสุรพงษ์ ศรีวัลลภ ที่ร่วมเดินทางและฝ่าฟันบนเส้นทางการศึกษาสายนี้กระทั่งถึงฝั่งฝันร่วมกัน ผู้เขียนยังขอขอบคุณ นางสาวธนกานต์ ปัญญลักษณ์ ที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือตลอดระยะเวลาการศึกษาจนจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จ

ท้ายที่สุดขอขอบคุณ นายจรรยาวิทย์ ประจำค่าย และ นางสาวสุกานดา ลอวีระอมรพันธุ์ บิดา - มารดา ที่อุปถัมภ์เลี้ยงดู และสนับสนุนให้ผู้เขียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างถึงที่สุด ตลอดจนเป็นกำลังใจสำคัญที่คอยหล่อเลี้ยงและผลักดัน ไปสู่ปลายทางแห่งความสำเร็จนี้ สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขออุทิศทุก ๆ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในชีวิตนับแต่อดีต ปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ให้แก่ทั้งสองท่าน

รัชชานนท์ ประจำค่าย

สารบัญ

	หน้า
.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ	11
2.1 บทนำ.....	11
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือในสมัยของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง	11
2.3 แนวนโยบายของจีนต่อเกาหลีเหนือ	15
2.4 บทสรุป.....	16
บทที่ 3 บทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ	18
3.1 บทนำ.....	18
3.2 การดำเนินนโยบายคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของจีนต่อเกาหลีเหนือ (ค.ศ. 2016 – 2017).....	18
3.3 บทบาทของจีนในการสนับสนุนการเจรจา (ค.ศ. 2018)	23
3.4 การปรับบทบาทของจีนภายหลังการเจรจาล้มเหลว (ค.ศ. 2019 – 2022)	26
3.5 บทสรุป.....	27
บทที่ 4 การประเมินบทบาทและอุปสรรคของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ.....	29
4.1 บทนำ.....	29
4.2 การประเมินบทบาทของจีนต่อการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ.....	29

4.3 ปัญหาและอุปสรรคของเงินต่อการแก้ไขปัญหาอาวรุณิวเคลียร์เกาหลีเหนือ	32
4.4 บทสรุป	34
บทที่ 5 บทสรุป.....	35
บรรณานุกรม	38
ประวัติผู้เขียน	45

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1 บทนำ

สถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลีกลับมามีความตึงเครียดอีกครั้งเมื่อเกาหลีเหนือได้ทดสอบอาวุธนิวเคลียร์ครั้งที่ 4 และเป็นครั้งแรกที่เกาหลีเหนือทำการทดสอบระเบิดไฮโดรเจน (hydrogen bomb) ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2016 ส่งผลให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nation Security Council: UNSC) ได้รับรองข้อมติที่ 2270 อย่างเป็นทางการเพื่อยกระดับมาตรการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ¹ แต่ก็ไม่สามารถหยุดพฤติกรรมที่ก้าวร้าวของเกาหลีเหนือได้ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์กลับพลิกผันอย่างสิ้นเชิงในอีกสองปีถัดมา เมื่อเกาหลีเหนือแสดงท่าทีว่าต้องการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของตน ซึ่งเป็นผลมาจากความร่วมมือระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนืออย่างรุนแรงจนเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือทรุดลงอย่างหนัก ส่งผลให้บรรยากาศความตึงเครียดบนคาบสมุทรเกาหลีค่อย ๆ ผ่อนคลายลงด้วยการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ และการเจรจาทางการเมืองระหว่างผู้นำเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ และสหรัฐฯ แต่ช่วงเวลาแห่งการเจรจาก็จบลงเมื่อการประชุมสุดยอดสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือที่ประเทศเวียดนาม ในปี ค.ศ. 2019 ล้มเหลว หลังจากนั้น เกาหลีเหนือก็ดำเนินการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เรื่อยมาจนกระทั่งประกาศตนเป็นรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ (nuclear state) อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 2022 พร้อมทั้งปฏิเสธความเป็นไปได้ที่จะปลดอาวุธนิวเคลียร์ของตน

ช่วงเวลาระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022 สถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลีมีพลวัตและการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แม้จีนจะได้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับเกาหลีเหนือ ซึ่งทำหน้าที่เป็นรัฐกั้นชนระหว่างจีนกับเกาหลีใต้ และสามารถใช้อิทธิพลที่มีต่อเกาหลีเหนือเป็นแต้มต่อในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อสหรัฐฯ แต่จีนก็เป็นหนึ่งในประเทศที่มีข้อห่วงกังวลต่อพัฒนาการบนคาบสมุทรเกาหลีอย่างมาก ดังนี้ 1) ความไร้เสถียรภาพและสงครามในเกาหลีเหนือจะกระตุ้นให้ชาวเกาหลีเหนือจำนวนมากอพยพเข้ามาในจีนผ่านพรมแดนทางบกระหว่างสองประเทศ ซึ่งผู้อพยพเหล่านี้จะนำปัญหาไปสู่สังคมจีนอีกมากมาย ขณะเดียวกัน สงครามในคาบสมุทรเกาหลีอาจนำไปสู่การล่มสลายของระบอบคิมและการรวมเกาหลี (reunification) ส่งผลให้จีนต้องเผชิญหน้ากับเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐฯ และมีทหารสหรัฐฯ ประจำการอยู่ และ 2) การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเป็นข้ออ้างให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาททางทหารในภูมิภาค ซึ่งจีนมองว่าเป้าหมายที่แท้จริงของสหรัฐฯ คือการปิดล้อมจีน นอกจากนี้ จีนยังกังวลว่าญี่ปุ่นและเกาหลีใต้อาจเลือกที่จะพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เพื่อรับประกันความมั่นคงของตนและนำไปสู่การแข่งขันสร้างสม

¹ "Chronology of U.S.-North Korean Nuclear and Missile Diplomacy, 1985-2022," Arms Control Association, updated April, 2022, accessed 10 January, 2023, <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron>.

อาวุธขึ้นในภูมิภาค² ด้วยเหตุนี้ จีนจึงไม่อาจนิ่งเฉยต่อโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ซึ่งเป็นชนวนเหตุของความไร้เสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี และต้องการเข้าไปมีบทบาทในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ (denuclearization) เพื่อให้มั่นใจว่ากระบวนการดังกล่าวจะสำเร็จลุล่วงได้ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและสันติภาพของภูมิภาค

สารนิพนธ์ฉบับนี้ต้องการชี้ให้เห็นบทบาทของจีนในการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ ในห้วงปี ค.ศ. 2016 – 2022 เพื่อทำความเข้าใจนโยบายของจีนในการแก้ปัญหาดังกล่าวว่าตั้งอยู่บนตรรกะเช่นใด และประเมินว่าจีนมีความจริงจัง ในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือหรือไม่ พร้อมทั้งทำความเข้าใจปัญหาและข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าวของจีน

คำถามวิจัย

จีนมีบทบาทอย่างไรในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือในห้วงปี ค.ศ. 2016 – 2022 และจีนเผชิญอุปสรรค/ข้อจำกัดใดบ้างในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษากรอบนโยบายของจีนในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือในห้วงปี ค.ศ. 2016 – 2022
- 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาท ตลอดจนอุปสรรคและข้อจำกัดของจีนในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022

ข้อถกเถียง

ในช่วงปี ค.ศ. 2016 – 2022 จีนผลักดันกระบวนการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออย่างสันติ โดยการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรกดดันให้เกาหลีเหนือกลับสู่การเจรจา และการเรียกร้องเชิงสัญลักษณ์ในเวทีระหว่างประเทศ เนื่องจากจีนต้องการให้กระบวนการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอนและไม่ทำลายเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งเป็นผลประโยชน์สำคัญยิ่งที่จีนยึดถือมาโดยตลอด ขณะที่พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือก็ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทของจีนในการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ

² *China's Role in North Korea Nuclear and Peace Negotiations* (Washington: United States Institute of Peace, May 2019), 12-14.

บททวนวรรณกรรม

ในการทบทวนวรรณกรรมนี้ ผู้เขียนสารนิพนธ์จะชี้ให้เห็นถึงการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่อเกาหลีเหนือ โดยมุ่งไปที่ด้านการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ซึ่งสามารถแบ่งงานเขียนที่อธิบายบทบาทของจีนในการแก้ปัญหาดังกล่าวออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) งานเขียนที่มองว่าจีนไม่จริงจังในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ และ 2) งานเขียนที่มองว่าจีนจริงจังต่อการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ

งานเขียนที่มองว่าจีนไม่จริงจังในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือนั้น ปรากฏชัดจากบทความของ Nicholas Khoo เรื่อง Retooling great power nonproliferation theory: Explaining China's North Korea nuclear weapons policy ซึ่งกล่าวว่า แม้จีนจะมีจุดยืนที่ต่อต้านความพยายามในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ แต่ผลประโยชน์ที่สำคัญที่สุดสำหรับจีนในคาบสมุทรเกาหลีไม่ใช่การปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ หากแต่เป็นการรักษาเสถียรภาพของคาบสมุทรเกาหลี โดยมีเกาหลีเหนือทำหน้าที่เป็นรัฐกันชนระหว่างจีนกับเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นพันธมิตรของสหรัฐฯ ดังนั้น トラบใดที่การครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของคาบสมุทรเกาหลี จีนก็สามารถยอมรับและปล่อยให้เกาหลีเหนือครอบครองอาวุธดังกล่าวได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าจีนไม่เคยจริงจังกับการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเลย³

ขณะที่บทความเรื่อง China's role in denuclearising North Korea ของ Tara E. Jordan ชี้ให้เห็นว่าจีนเผชิญกับภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก (dilemma) ในประเด็นอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ กล่าวคือ การรักษาเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีเป็นผลประโยชน์สูงสุดของจีน เพื่อป้องกันการอพยพของชาวเกาหลีเหนือจำนวนมากเข้ามาในจีน ขณะที่เกาหลีเหนือก็เปรียบเหมือนรัฐกันชนระหว่างจีนกับเกาหลีใต้ ซึ่งมีทหารสหรัฐฯ ประจำอยู่กว่า 29,000 นาย อย่างไรก็ตาม เมื่อจีนมีสถานะและอิทธิพลในเวทีการเมืองระหว่างเพิ่มมากขึ้น จีนต้องการแสดงให้เห็นว่าตนเป็นมหาอำนาจที่สามารถพึ่งพาได้ จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ แต่จีนก็ตระหนักดีว่าเกาหลีเหนือค่อนข้างอ่อนไหวต่ออิทธิพลและการแทรกแซงจากภายนอก ดังนั้น จีนจึงไม่สามารถใช้และไม่กล้าใช้อิทธิพลที่ตนมีในการกดดันให้เกาหลีเหนือยุติการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์อย่างเต็มที่ ซึ่งนำมาสู่การมีบทบาทที่ไม่แน่นอนและคาดเดาแนวทางได้ยาก⁴

งานเขียนของ Dong Sun Leea กับ Lordanka Alexandrova B และ Yihei Zhaoc เรื่อง The Chinese failure to disarm North Korea: Geographical proximity, U.S. unipolarity, and alliance restraint

³ Nicholas Khoo, "Retooling great power nonproliferation theory: Explaining China's North Korea nuclear weapons policy," *The Pacific Review* 34 (2019): 523-46.

⁴ Tara E. Jordan, "China's role in denuclearising North Korea," *International Journal of Diplomacy and Economy* 7, no. 1 (2021): 58-64, <https://doi.org/10.1504/ijdi.2021.114831>.

แสดงความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์เป็นข้อจำกัดที่ส่งผลให้จีนไม่สามารถใช้อิทธิพลที่มีอย่างมากมายกดดันให้เกาหลีเหนือยุติความพยายามในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ การใช้มาตรการที่รุนแรงและเข้มงวดเกินไปอาจนำความไร้เสถียรภาพมาสู่คาบสมุทรเกาหลี ซึ่งกระทบต่อผลประโยชน์สำคัญของจีน และเกาหลีเหนือค่อนข้างกังวลว่าจะถูกรอบงำโดยมหาอำนาจเพื่อนบ้าน ดังนั้น เกาหลีเหนือจะไม่ยอมยุติการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เพื่อแลกกับหลักประกันด้านความมั่นคงจากจีนเด็ดขาด ขณะเดียวกัน จีนมองระบบระหว่างประเทศว่าเป็นแบบขั้วอำนาจเดียวที่มีสหรัฐฯ เป็นอภิมหาอำนาจ ส่งผลให้จีนในฐานะมหาอำนาจระดับภูมิภาคไม่สามารถสร้างหลักประกันด้านความมั่นคงที่น่าเชื่อถือให้แก่เกาหลีเหนือได้ จีนจึงผลักดันภาระหน้าที่ในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ให้แก่สหรัฐฯ (buck-passing) พร้อมทั้งจำกัดบทบาทของตนลง⁵

อย่างไรก็ตาม ยังมีงานเขียนอีกประเภทหนึ่งที่มองว่าจีนมีความจริงใจต่อการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ โดยสะท้อนจากงานเขียนของ Xiao Ren เรื่อง *Managing volatile asymmetry: China's emergence from the Korean dilemma* ซึ่งอธิบายให้เห็นอย่างชัดเจนว่านโยบายต่างประเทศจีนในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์อย่างมาก อันเป็นผลมาจากการทดสอบอาวุธนิวเคลียร์และขีปนาวุธพิสัยต่าง ๆ ของเกาหลีเหนือในช่วงปี ค.ศ. 2016 และ 2017 ท่ามกลางความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ที่ย่ำแย่ลง ซึ่งผลักดันให้จีนปรับเปลี่ยนความคิดจากเดิมที่มองว่าเกาหลีเหนือมีสถานะพิเศษในฐานะพันธมิตรทางอุดมการณ์และรัฐกันชน มาสู่การมองเกาหลีเหนือบนฐานของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐแบบปกติ ส่งผลให้จีนผ่อนคลายความกังวลว่าการใช้นโยบายที่แข็งกร้าวและรุนแรงเกินไปอาจทำให้ระบอบคิมล่มสลายได้ และนำมาสู่การบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือตามข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council: UNSC) อย่างจริงจังเป็นครั้งแรก ซึ่งส่งผลให้ผู้นำเกาหลีเหนือยอมเข้าสู่กระบวนการเจรจาทางการเมืองกับเกาหลีใต้ และสหรัฐฯ เพื่อหาทางออกร่วมกัน ทั้งนี้ ภายหลังจากที่เกาหลีเหนือได้ปรับเปลี่ยนท่าที ความสัมพันธ์กับจีนก็ดีขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้มีการพบกันระหว่างประธานาธิบดีสี จิ้นผิง และประธานาธิบดีคิม จองอึน หลายครั้ง โดยเฉพาะในห้วงที่เกาหลีเหนือเปิดการเจรจากับเกาหลีใต้ และสหรัฐฯ ซึ่งเน้นย้ำบทบาทและความสำคัญของจีนในกระบวนการแก้ปัญหาความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลี⁶

⁵ Dong Sun Lee, Iordanka Alexandrova, and Yihei Zhao, "The Chinese failure to disarm North Korea: Geographical proximity, U.S. unipolarity, and alliance restraint," *Contemporary Security Policy* 41, no. 4 (1 October 2020): 587-609, <https://doi.org/10.1080/13523260.2020.1755121>.

⁶ Xiao Ren, "Managing volatile asymmetry: China's emergence from the Korean dilemma," *The British Journal of Politics and International Relations* 23, no. 2 (1 May 2021): 337-52, <https://doi.org/10.1177/1369148120980159>.

นอกจากนี้ งานเขียนเรื่อง Economic sanctions against North Korea: The pivotal role of US–China cooperation ของ Woo-Jun Min และ Sukhee Han ซึ่งให้เห็นบทบาทสำคัญของจีนในการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือ เพื่อหลีกเลี่ยงมาตรการคว่ำบาตรขั้นทุติยภูมิ (secondary sanctions) ตามนโยบายกดดันอย่างเต็มรูปแบบ (maximum pressure campaign) ของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ซึ่งห้ามไม่ให้บริษัทที่มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับเกาหลีเหนือดำเนินธุรกิจกับสหรัฐฯ จีนจึงจำเป็นต้องร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการคว่ำบาตรเกาหลีเหนืออย่างจริงจังเป็นครั้งแรก อาทิ การที่ธนาคารกลางจีนประกาศห้ามสถาบันการเงินจีนทำธุรกรรมกับบุคคลและบริษัทที่เกี่ยวข้องกับเกาหลีเหนือ และการลดปริมาณการค้าระหว่างกันตามรายการสินค้าที่ถูกบรรจุอยู่ในมาตรการคว่ำบาตรต่าง ๆ ส่งผลให้เศรษฐกิจของเกาหลีเหนือได้รับผลกระทบอย่างหนักตลอดปี ค.ศ. 2017 กระทั่งผู้นำเกาหลีเหนือต้องปรับเปลี่ยนท่าทีและหันมาเจรจากับสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2018 ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่ามาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐฯ ประสบผลสำเร็จในการกดดันเกาหลีเหนือ เพราะได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังจากจีน⁷

ขณะที่ Senior Study Group Final Report ของ United States Institute of Peace เรื่อง China's Role in North Korea Nuclear and Peace Negotiations ให้ทัศนะว่า จีนเป็นตัวแสดงสำคัญที่มีบทบาทในการกำหนดสถานการณ์ของคาบสมุทรเกาหลี โดยนโยบายหลักของจีนต่อเกาหลีเหนือ คือ นโยบาย 3 ไม่ ได้แก่ ไม่มีสงคราม ไม่มีควมวุ่นวาย และไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ (no war, no chaos, and no nukes) กล่าวคือ จีนมองว่าอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเป็นข้ออ้างให้มหาอำนาจภายนอกเข้ามาแทรกแซงกิจการในภูมิภาค การปลดอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือจะลดความชอบธรรมของสหรัฐฯ ในการเข้ามามีบทบาททางทหารบนคาบสมุทรเกาหลี และลดโอกาสที่ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้จะแสวงหาและพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เพื่อสร้างหลักประกันด้านความมั่นคงให้แก่ตน ทั้งนี้ จีนต้องการแก้ปัญหาในระยะยาวด้วย dual track approach ที่มีเป้าหมายเพื่อบรรลุการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือพร้อมกับการสร้างเสถียรภาพในภูมิภาคผ่านกระบวนการเจรจาอย่างค่อยเป็นค่อยไปของทั้งสองฝ่าย ดังนั้น จีนจึงเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาข้างต้น อาทิ การยกระดับมาตรการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือในลักษณะที่สอดคล้องกับนโยบายคว่ำบาตรอย่างรุนแรงของสหรัฐฯ นับแต่ปี ค.ศ. 2017 เพื่อกดดันให้เกาหลีเหนือหยุดพฤติกรรมที่แข็งกร้าวและหันมาเจรจา และการพบกันระหว่างผู้นำจีนกับผู้นำเกาหลีเหนือถึง 3 ครั้ง ในปี ค.ศ. 2018 ซึ่งสะท้อนบทบาท

⁷Woo-Jun Min and Sukhee Han, "Economic sanctions against North Korea: The pivotal role of US–China cooperation," *International Area Studies Review* 23, no. 2 (2020): 177-93, <https://doi.org/10.1177/2233865920901896>.

ของจีนในการเป็นที่ปรึกษาและผู้สร้างมั่นใจให้กับเกาหลีเหนือก่อนการเจรจากับเกาหลีใต้ และ สหรัฐฯ⁸

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมข้างต้นจะพบว่า บทบาทของจีนเป็นตัวแปรสำคัญในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ แต่การแสดงบทบาทของจีนก็ยังเป็นที่ถกเถียงในแวดวงวิชาการ โดยกลุ่มแรกมองว่าจีนมีบทบาทจำกัดจากหลายปัจจัย ส่งผลให้จีนไม่สามารถและไม่ต้องแสดงบทบาทนำในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออย่างเต็มที่ ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งมองว่า แม้การปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือจะไม่ใช่เป้าหมายสำคัญอันดับหนึ่งของจีนเมื่อเทียบกับการรักษาเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี แต่จีนก็ปรับเปลี่ยนท่าทีและแสดงบทบาทมากขึ้นจนกลายเป็นหนึ่งในตัวแสดงที่ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง ซึ่งสารนิพนธ์ฉบับนี้จะสนับสนุนข้อถกเถียงของงานเขียนในกลุ่มที่สอง อย่างไรก็ตาม งานเขียนในกลุ่มดังกล่าวมุ่งศึกษาบทบาทของจีนในห้วงปี ค.ศ. 2016 – 2018 ดังนั้น สารนิพนธ์ฉบับนี้จึงต้องการต่อออกจากงานเขียนดังกล่าวให้ครอบคลุมห้วงเวลาในปัจจุบัน เพื่อชี้ให้เห็นว่า จีนให้ความสำคัญและมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการผลักดันการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือภายใต้ข้อจำกัดของตน ขณะเดียวกัน สารนิพนธ์ฉบับนี้ต้องการสะท้อนให้เห็นพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการแสดงบทบาทของจีนในการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

แนวคิดสังคมนิยมใหม่หรือสังคมนิยมเชิงโครงสร้าง (Neorealism/Structural-realism) เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากแนวคิดสังคมนิยม (Realism) แต่มีจุดแตกต่างสำคัญ คือ เปลี่ยนจากการวิเคราะห์พฤติกรรมของรัฐในลักษณะที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์มาสู่การให้ความสำคัญกับโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตย (anarchy) โดยแนวคิดสังคมนิยมใหม่มีจุดเริ่มต้นจากงานเขียนเรื่อง Theory of International Politics ของ Kenneth Waltz ด้วยคำกล่าวที่ว่า “เราไม่สามารถทำความเข้าใจการเมืองระหว่างประเทศได้เพียงแค่การพิจารณาจากปัจจัยภายในรัฐ”⁹ สำหรับ Waltz นั้น ความเป็นอนาธิปไตยของโครงสร้างและสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้รัฐต่าง ๆ ต้องแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยเพื่อให้สามารถอยู่รอดในระบบดังกล่าวได้ด้วยตนเอง¹⁰ โดยโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) หลักการจัดวางลำดับ (ordering principles) โดยระบบระหว่างประเทศจะอยู่ในสภาวะที่เรียกว่าอนาธิปไตย (anarchy) ซึ่งหมายถึงการไม่มีอำนาจศูนย์กลางระดับโลก

⁸ *China's Role in North Korea Nuclear and Peace Negotiations*, 1-28.

⁹ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics* (Boston: Addison-Wesley Publishing Company, 1979), 65.

¹⁰ Waltz, *Theory of International Politics*, 91-92.

เข้ามาจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ 2) ลักษณะของหน่วย (character of the units) กล่าวคือ แต่ละรัฐจะแสวงหาความอยู่รอด (survival) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด โดยไม่พึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐอื่น (self-help) และ 3) การกระจายของขีดความสามารถ (distribution of capabilities) หรือความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างรัฐต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่กำหนดขั้วอำนาจ (polarity) ของระบบระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างทางอำนาจและขีดความสามารถของแต่ละรัฐ¹¹ ทั้งนี้แนวคิดพื้นฐานของ Waltz ได้นำมาสู่การแบ่งนักคิดในค่ายสังคมนิยมออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ นักคิดในกลุ่มสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) และนักคิดในกลุ่มสังคมนิยมเชิงรับ (Defensive Realism)

แนวคิดสังคมนิยมเชิงรับ (Defensive Realism) มองว่าเป้าหมายสูงสุดของรัฐในระบบระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตย คือ ความมั่นคง ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายอื่น อาทิ ความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง และอำนาจ ดังนั้น รัฐจึงแสวงหาและเพิ่มพูนความมั่นคงเพื่อรับประกันการอยู่รอดของตน¹² ซึ่งจะแตกต่างจากนักคิดในกลุ่มสังคมนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) นำโดย John Mearsheimer ที่มองเป้าหมายสูงสุดของรัฐ คือ อำนาจ ซึ่งแต่ละรัฐต่างแสวงหาและเพิ่มพูนอำนาจของตน¹³ ทั้งนี้ นักคิดในค่าย Defensive Realism มองว่าระบบระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตยจะกระตุ้นให้รัฐเลือกดำเนินนโยบายที่ไม่สุดโต่งเกินไปและมีความยับยั้งชั่งใจอยู่เสมอเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของตน เนื่องจากรัฐจะตระหนักเสมอว่าการดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวเพื่อขยายอำนาจนั้น เป็นพฤติกรรมที่อันตรายและก่อให้เกิดผลสะท้อนกลับ กล่าวคือ 1) การดำเนินนโยบายเพื่อแสวงหาอำนาจจะทำให้รัฐอ่อนแอและไม่ปลอดภัย เนื่องจากพฤติกรรมดังกล่าวจะกระตุ้นความหวาดกลัวและการต่อต้านจากรัฐอื่น ซึ่งนำมาสู่การรวมกลุ่มเพื่อถ่วงดุลรัฐที่พยายามขยายอำนาจ 2) การดำเนินนโยบายขยายอำนาจ โดยเฉพาะการทำสงครามเพื่อพิชิตรัฐอื่นนั้น ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในทางลบมากกว่า 3) เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น รัฐมีแนวโน้มจะสนับสนุนฝ่ายที่ตั้งรับมากกว่า เพื่อสร้างสมดุลทางอำนาจกับอีกฝ่ายที่เข้ามาคุกคาม และ 4) บทเรียนจากประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ารัฐที่ถูกคุกคามมักจะสร้างพันธมิตรเพื่อถ่วงดุลอำนาจ (counterbalancing) มากกว่าการยอมโอนอ่อนผ่อนปรน (bandwagoning)¹⁴ อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายเพื่อสร้างความมั่นคงก็อาจนำมาซึ่งความไม่มั่นคงของรัฐได้ (security dilemma) ดังที่ Robert Jervis ได้กล่าวว่า “การที่รัฐพยายามสร้างความมั่นคงให้กับตนเองอาจเป็นการสร้างความไม่มั่นคงให้แก่รัฐอื่น”¹⁵ เนื่องจาก

¹¹ Poowin Bunyavejchewin, "Realist Currents of Thought: A Preliminary Review," *Veridian E-Journal* 9, no. 2 (30 June 2016): 1543, Silpakorn University.

¹² Waltz, *Theory of International Politics*, 126.

¹³ John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics* (London: W. W. Norton & Company Ltd., 2001), 2.

¹⁴ Steven E. Lobell, "Structural Realism/Offensive and Defensive Realism," (Oxford University Press, 22 December 2017).

<https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-304>.

¹⁵ Robert Jervis, "Cooperation Under the Security Dilemma," *World Politics* 30, no. 2 (January 1978): 169, Cambridge University Press, <http://www.jstor.org/stable/2009958>.

รัฐไม่สามารถรับรู้ความต้องการที่แท้จริงของรัฐอื่นได้ โดยปัญหาที่เกิดจากสภาวะดังกล่าวถูกเรียกว่าเป็นความขัดแย้งที่ไม่ควรเกิดขึ้น (unnecessary conflict) ทั้งนี้ รัฐสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวและสร้างความไว้วางใจระหว่างกันได้หลายวิธี อาทิ การเจรจาทางการเมือง การทำสนธิสัญญาควบคุมอาวุธ การสื่อสารที่ชัดเจน ตลอดจนการสร้างสถาบันแบบพหุภาคีเพื่อจัดการความขัดแย้ง¹⁶ นอกจากนี้ นักคิดในค่าย Defensive Realism ยังมีความเชื่ออีกว่าปัจจัยเสริมเชิงโครงสร้าง (structural modifiers) อาทิ เทคโนโลยีทางทหาร ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ การเข้าถึงแหล่งทรัพยากร แรงกดดันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และดุลอำนาจภายในภูมิภาค ก็ส่งผลต่อความขัดแย้งและความร่วมมือระหว่างรัฐได้เช่นกัน¹⁷ กล่าวคือ หากปัจจัยเหล่านี้ส่งเสริมรัฐที่ดำเนินนโยบายขยายอำนาจหรือแสวงหาความมั่นคง รัฐที่รู้สึกไม่ปลอดภัยก็จะให้ความสำคัญกับการถ่วงดุลอำนาจและไม่เกิดการผลักภาระด้านความมั่นคงให้กับรัฐอื่น (buck-passing) ในทางกลับกัน หากปัจจัยดังกล่าวไม่ได้ส่งเสริมรัฐที่ดำเนินนโยบายข้างต้น รัฐอื่นก็จะไม่รู้สึกถึงภัยคุกคามและตอบสนองในเชิงตั้งรับมากกว่า¹⁸

สารนิพนธ์ฉบับนี้จะใช้แนวคิดสันนิษฐานเชิงรับ (Defensive Realism) เป็นกรอบในการวิเคราะห์และศึกษาการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่อกรณีการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ เนื่องจากผู้เขียนมองว่า การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือได้ชักนำให้มหาอำนาจนอกภูมิภาคอย่างสหรัฐฯ เข้ามากระชับความสัมพันธ์กับพันธมิตร โดยเฉพาะญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ตลอดจนมีบทบาทด้านการทหารในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจีนเองก็ไม่สามารถแน่ใจได้ว่าพฤติกรรมของสหรัฐฯ เป็นไปเพื่อป้องปรามเกาหลีเหนือ โคนล้มระบอบคิม หรือปิดล้อมจีน ซึ่งต่างก็ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติและความมั่นคงของจีนอย่างมีนัยสำคัญ ด้วยเหตุนี้ จีนจึงดำเนินนโยบายเพื่อตอบสนองต่อข้อห่วงกังวลข้างต้น ซึ่งวิธีการที่จีนเลือกใช้คือการผลักดันกระบวนการเจรจาทางการเมืองระหว่างเกาหลีเหนือกับรัฐที่เกี่ยวข้อง มิใช่การเผชิญหน้าทางทหารกับสหรัฐฯ หรือการเข้าไปครอบงำเกาหลีเหนือ เนื่องจากจีนต้องการปลดอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออย่างเป็นขั้นตอน เพื่อไม่ให้กระทบต่อเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ นโยบายของจีนต่อเกาหลีเหนือคือการรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ มิใช่การขยายอิทธิพลและแสวงหาอำนาจ

การออกแบบวิธีวิจัย

วิธีการวิจัย ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้

¹⁶ Baohui Zhang, "From Defensive toward Offensive Realism: Strategic Competition and Continuities in the United States' China Policy," *Journal of Contemporary China* 31, no. 137 (3 September 2022): 796, <https://doi.org/10.1080/10670564.2021.2010885>.

¹⁷ Jeffrey Taliaferro, "Security Seeking Under Anarchy: Defensive Realism Revisited," *International Security* 25 (1 January 2001): 137, <https://doi.org/10.1162/016228800560543>.

¹⁸ Lobell, "Structural Realism/Offensive and Defensive Realism."

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ บทสัมภาษณ์ ความเห็น และถ้อยแถลงของผู้นำระดับสูงเงิน เกี่ยวกับการพัฒนาอาวูธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ
2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ข่าวสาร วารสาร และบทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของเงินในการแก้ปัญหาอาวูธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม เนื่องจากผู้วิจัยจะใช้การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเป็นหลัก ไม่ได้มีการสัมภาษณ์แต่อย่างใด จึงไม่มีข้อห่วงกังวลด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลสาธารณะ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ อาทิ บทสัมภาษณ์ ความเห็น และถ้อยแถลงของผู้นำ ระดับสูงเงิน และข้อมูลทุติยภูมิ อาทิ วิทยานิพนธ์ ข่าวสาร วารสาร และบทความทางวิชาการต่าง ๆ โดย จะนำข้อมูลที่ได้อาจจัดกลุ่มตามความเข้าใจของผู้วิจัย ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างเงินกับเกาหลีเหนือ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างเงินกับสหรัฐฯ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ 4) นโยบาย ต่างประเทศเงินต่อการพัฒนาอาวูธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ 5) บทบาทของเงินในการแก้ไขปัญหา อาวูธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ และ 6) อุปสรรคและข้อจำกัดของเงินในการแก้ไขปัญหาอาวูธนิวเคลียร์ เกาหลีเหนือ ทั้งนี้ ข้อมูลข้างต้นจะครอบคลุมมุมมอง แนวคิด ผลประโยชน์ บทบาท และข้อจำกัด ของเงินในการเข้าไปมีบทบาทเพื่อแก้ไขปัญหาอาวูธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ ผ่านแนวคิดตั้งนิยามเชิงรับ ตลอดจนพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ ซึ่งเป็น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทของเงินอย่างมีนัยสำคัญ

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาบทบาทของเงินในการแก้ไขปัญหาอาวูธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เหตุการณ์ในคาบสมุทรเกาหลีมีพลวัตอย่างมาก อีกทั้งก่อให้เกิดความตึงเครียด ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศอย่างสูง ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาอาวูธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ นอกจากนี้ ช่วงเวลาดังกล่าวยังแสดงให้เห็นบทบาทของเงินในการแก้ปัญหาอาวูธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ ที่แตกต่างกันตามพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือด้วย

โครงสร้างของสารนิพนธ์

ผู้วิจัยจะแบ่งโครงสร้างของสารนิพนธ์ออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความสำคัญ วัตถุประสงค์ สมมติฐาน และขอบเขตของ งานวิจัย ตลอดจนทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของเงินในการแก้ไขปัญหาอาวูธ นิวเคลียร์เกาหลีเหนือในห้วงปี ค.ศ. 2016 – 2022

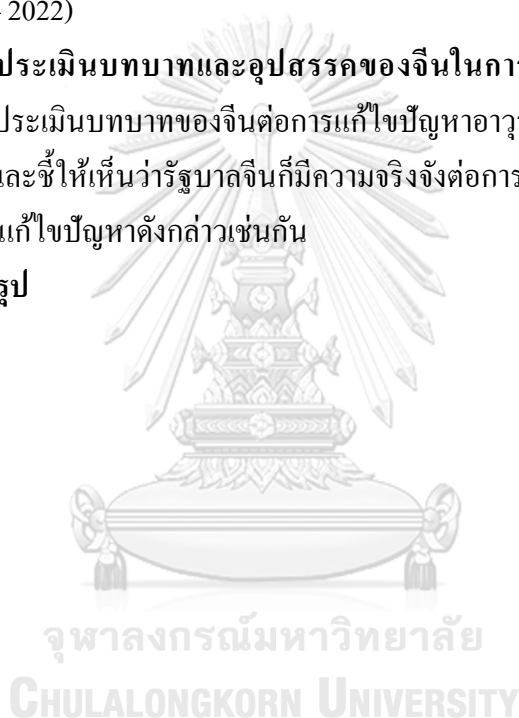
บทที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างเงินกับเกาหลีเหนือ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเงิน กับเกาหลีเหนือในสมัยของประธานาธิบดีลี จินผิง และแนวนโยบายของเงินต่อเกาหลีเหนือ ซึ่งเป็น

พื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจบทบาทของจีนในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ ระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022

บทที่ 3 บทบาทของจีนในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ ผู้วิจัยจะกล่าวถึง บทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือในห้วงปี ค.ศ. 2016 – 2022 โดย วิเคราะห์ผ่านแนวคิดสันนิยมนิยมเชิงรับ (Defensive Realism) ทั้งนี้ จะแบ่งการอธิบายออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) การดำเนินนโยบายคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของจีนต่อเกาหลีเหนือ (ค.ศ. 2016 – 2017) 2) บทบาทของจีนในการสนับสนุนการเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐฯ และเกาหลีใต้ (ค.ศ. 2018) และ 3) การปรับบทบาทของจีนภายหลังการเจรจาระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ ล้มเหลว (ค.ศ. 2019 – 2022)

บทที่ 4 การประเมินบทบาทและอุปสรรคของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ เกาหลีเหนือ ผู้วิจัยจะประเมินบทบาทของจีนต่อการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือระหว่าง ปี ค.ศ. 2016 – 2022 และชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลจีนก็มีความจริงใจต่อการแก้ปัญหาข้างต้น ขณะเดียวกัน จีนก็มีข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเช่นกัน

บทที่ 5 บทสรุป

บทที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ

2.1 บทนำ

ในบทนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน) กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) ในสมัยของประธานาธิบดี จิ้นผิง และแนวนโยบายของจีนต่อเกาหลีเหนือ เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการทำความเข้าใจบทบาทของจีนในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022 ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของสารนิพนธ์ โดยทั้งสองประเทศเริ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีมาตั้งแต่ช่วงต้นของสงครามเย็น อันเนื่องมาจากการต่อสู้ร่วมกันในสงครามเกาหลีจนมีคำเปรียบเปรยว่าทั้งสองประเทศ “ใกล้ชิดราวริมฝีปากกับฟัน”¹⁹ กล่าวคือ ในทัศนะของผู้นำจีนนั้น เกาหลีเหนือเปรียบเหมือนริมฝีปากที่คอยป้องกันไม่ให้สิ่งต่าง ๆ เข้ามากระทบจีน ซึ่งเปรียบเหมือนฟันโดยตรง แต่ในทางกลับกัน ผู้นำเกาหลีเหนือก็กังวลว่าจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีนมากเกินไปจากระบบความสัมพันธ์ที่อสมมาตร เนื่องจากเกาหลีเหนือต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากจีน โดยเฉพาะด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดพลวัตความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างกันเรื่อยมา อาทิ ต้นทศวรรษที่ 1990 จีน ได้ยุติการสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ในที่ต่าง ๆ และปรับความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ ส่งผลให้ความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือที่เคยผูกพันด้วยอุดมการณ์สังคมนิยมค่อย ๆ ลดความสำคัญลงอย่างมีนัยสำคัญ²⁰ ขณะที่ปี ค.ศ. 2009 – 2012 ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศพัฒนาอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ จนมีการประกาศให้ ปี ค.ศ. 2009 เป็นปีแห่งมิตรภาพระหว่างจีนและเกาหลีเหนือ อย่างไรก็ตาม แม้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศจะย่ำแย่หลายครั้ง แต่ก็ไม่เคยที่จะดำเนินไปถึงขั้นแตกหัก และมีหนทางในการกลับมาสู่สถานะปกติเสมอ เนื่องจากจีนกับเกาหลีเหนือเป็นพันธมิตรที่ผูกพันกันด้วยความจำเป็นทางภูมิศาสตร์ ซึ่งใกล้ชิดเหมือนกับเป็นริมฝีปากกับฟัน

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือในสมัยของประธานาธิบดี จิ้นผิง

เมื่อนายคิม จองอึน ขึ้นเป็นผู้นำเกาหลีเหนือในปลายปี ค.ศ. 2011 ได้ดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวและบั่นทอนเสถียรภาพของคาบสมุทรเกาหลี โดยเฉพาะการทดสอบขีปนาวุธและการทดลองอาวุธนิวเคลียร์หลายครั้งโดยไม่สนใจคำทัดทานของจีน ขณะที่จีนภายใต้ประธานาธิบดี จิ้นผิง ซึ่งเข้ามาบริหารประเทศในช่วงเวลาใกล้เคียงกับนายคิม จองอึน ยังคงยึดมั่นต่อแนวนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพของคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งดำเนินมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 2000 ส่งผลให้จีนและ

¹⁹ “‘Lips and Teeth’: The Enduring China-North Korea Relationship,” updated 17 August, 2021, accessed 10 April, 2023,

<https://jamestown.org/program/lips-and-teeth-the-enduring-china-north-korea-relationship/>.

²⁰ Daniel Wertz, *China-North Korea Relations* (Washington, DC: The National Committee on North Korea, November 2019), 7,

<https://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/china-north-korea-relations>.

เกาหลีเหนือมีท่าทีต่างกันอย่างชัดเจนในประเด็นที่มีความสำคัญและละเอียดอ่อนที่สุดในคาบสมุทรเกาหลีอย่างการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ นอกจากนี้ ในปลายปี ค.ศ. 2013 เกาหลีเหนือยังได้สังหารนายจาง ซองแทก ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับรัฐบาลจีนและมีบทบาทสำคัญในการดูแลเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ที่ติดกับชายแดนจีน²¹ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเกาหลีเหนือภายใต้ผู้นำคนใหม่ต้องการลดทอนอิทธิพลของจีนลง ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือนับแต่ปี ค.ศ. 2013 จึงเต็มไปด้วยความเย็นชาต่อกัน และย่ำแย่ลงไปอีกในช่วงปี ค.ศ. 2016 – 2017 จากการที่เกาหลีเหนือได้ทดสอบขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่อง แต่ในปี ค.ศ. 2018 ผู้นำของทั้งสองประเทศก็หันมากระชับความสัมพันธ์กันภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2.1 ความตึงเครียดระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือปี ค.ศ. 2016 – 2017

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2017 กำลังอยู่ในสภาวะตึงเครียดจากการทดสอบขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์ของผู้นำเกาหลีเหนืออย่างต่อเนื่อง โดยเกาหลีเหนือได้ทดสอบอาวุธนิวเคลียร์ตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2016 ส่งผลให้รัฐบาลเกาหลีได้ประกาศที่จะติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธ Terminal High Altitude Area Defense (THAAD) เพื่อป้องกันตนเองซึ่งจีนกังวลเป็นอย่างยิ่งว่าระบบดังกล่าวอาจถูกสหรัฐฯ นำมาใช้เพื่อบั่นทอนการป้องปรามทางยุทธศาสตร์ของตน²² ขณะที่การทดสอบอาวุธนิวเคลียร์อีกครั้งในเดือนกันยายนได้ตอกย้ำให้จีนตระหนักถึงความจำเป็นในการร่วมมือกับสหรัฐฯ ว่าบาตรเกาหลีเหนือ เพื่อป้องกันไม่ให้สหรัฐฯ ใช้ท่าทีแข็งกร้าวของเกาหลีเหนือเป็นข้ออ้างในการกระชับความสัมพันธ์กับพันธมิตรในภูมิภาค ต่อมาในปี ค.ศ. 2017 เกาหลีเหนือได้ทำการทดสอบขีปนาวุธมากถึง 20 ครั้ง โดยที่จังหวะเวลาในการทดสอบก็สะท้อนให้เห็นชัดว่าต้องการขู่จีน อาทิ การทดสอบขีปนาวุธก่อนการประชุมสุดยอดระหว่างประธานาธิบดี จิ้นผิง กับประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ที่พลอร์ดาในเดือนเมษายน การทดสอบขีปนาวุธก่อนการขึ้นกล่าวสุนทรพจน์ของประธานาธิบดี จิ้นผิงในการประชุม Belt and Road Initiative ที่กรุงปักกิ่ง ในเดือนพฤษภาคม และการทดสอบอาวุธนิวเคลียร์เพียงหนึ่งชั่วโมงก่อนผู้นำจีนจะขึ้นกล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมสุดยอดของกลุ่ม BRICS ที่เมืองเซี่ยเหมิน ในเดือนกันยายน²³ ดังนั้น รัฐบาลจีนจึงตอบโต้โดยการสนับสนุนข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) ในการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ พร้อมทั้งบังคับใช้

²¹ เรืออากาศโท รุ่งพงศ์ สุนทรวิวัฒนา, "ความสัมพันธ์จีน-เกาหลีเหนือ: ประเด็นปัญหาอาวุธนิวเคลียร์," *จุลสารความมั่นคงศึกษา* กรกฎาคม-สิงหาคม 2561, no. 199-200 (2561): 32, สถาบันการข่าวกรอง สำนักข่าวกรองแห่งชาติ.

²² Wertz, *China-North Korea Relations*, 7.

²³ Ben Frohman, Emma Rafaelof, and Alexis Dale-Huang, *The China-North Korea Strategic Rift: Background and Implications for the United States*, U.S.-China Economic and Security Review Commission (24 January 2022), 9-10.

มาตรการเหล่านี้ได้อย่างจริงจัง ตลอดจนร่วมมือกับสหรัฐฯ ภายใต้มาตรการกดดันทางเศรษฐกิจขั้นสุด (maximum pressure campaign) เพื่อกดดันให้เกาหลีเหนือหยุดพฤติกรรมที่ก้าวร้าว

นอกจากการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศย่ำแย่ลงคือ การลอบสังหารนายคิม จองอึน พี่ชายต่างมารดาของประธานาธิบดีคิม จองอึน ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 2017²⁴ ซึ่งได้ย้ำเตือนให้รัฐบาลจีนตระหนักถึงพฤติกรรมที่โหดร้ายและท่าทีที่ไม่สามารถคาดเดาได้ของผู้นำเกาหลีเหนือที่พร้อมทำทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ของตน โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อจีน ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ย่ำแย่ลงเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศยังถดถอยลงอีกด้วย อันเป็นผลมาจากการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรเพื่อกดดันเกาหลีเหนืออย่างเข้มงวด โดยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ถดถอยนั้น เห็นได้จากมูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศซึ่งเติบโตอย่างต่อเนื่องนับแต่ต้นทศวรรษที่ 2000 ลดลงกว่าร้อยละ 13.2 ในปี ค.ศ. 2017 และร้อยละ 48.2 ในปี ค.ศ. 2018 อย่างไรก็ตาม จีนยังคงเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของเกาหลีเหนือ ซึ่งครอบคลุมกว่าร้อยละ 95 ของสัดส่วนการค้าเกาหลีเหนือ²⁵

2.2.2 การผ่อนคลายความตึงเครียดและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกัน (ค.ศ. 2018 – ปัจจุบัน)

หลังจากการทดสอบขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่องตลอดสองปีที่ผ่านมา เมื่อเข้าสู่ปี ค.ศ. 2018 ประธานาธิบดีคิม ได้แสดงท่าทีว่าต้องการผ่อนคลายความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลี และมุ่งมั่นกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จึงนำไปสู่การปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้และสหรัฐฯ รวมทั้งกระชับความสัมพันธ์กับจีนด้วย เนื่องจากเกาหลีเหนือต้องการการสนับสนุนจากจีนเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองก่อนการเจรจากับสหรัฐฯ ขณะที่จีนก็ต้องการส่งสัญญาณให้เห็นว่าจะตนไม่ยอมอยู่นิ่งในขณะที่สหรัฐฯ กำลังแสดงบทบาททางการทูตเชิงรุกในคาบสมุทรเกาหลี ดังนั้น ในวันที่ 25 มีนาคม ค.ศ. 2018 ประธานาธิบดีคิม จองอึน ได้เดินทางเยือนจีนอย่างเป็นทางการเพื่อพบกับประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ซึ่งเป็นการเดินทางเยือนต่างประเทศครั้งแรกของผู้นำเกาหลีเหนือและเป็นการพบกันครั้งแรกของผู้นำทั้งสองนับแต่เข้ามาบริหารประเทศในปี ค.ศ. 2012²⁶ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการผ่อนคลายความตึงเครียดและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ นอกจากนี้ ประธานาธิบดีคิมยังได้เยือนจีนอีกสองครั้งในเวลาห่างกันเพียงหนึ่งร้อยวันนับแต่พบกันครั้งแรกในเดือนมีนาคมและได้เยือนจีนอีกเป็นครั้งที่ 4

²⁴ Simon Denyer, "In China, a sense of betrayal after the assassination of Kim Jong Nam " *The Washington Post*, 17 February 2017, https://www.washingtonpost.com/world/in-china-a-sense-of-betrayal-after-the-assassination-of-kim-jong-nam/2017/02/17/434d7626-f4f0-11e6-8873-a962f11835fb_story.html.

²⁵ Frohman, Rafaelof, and Dale-Huang, *The China-North Korea Strategic Rift: Background and Implications for the United States*, 10.

²⁶ Ren, "Managing volatile asymmetry: China's emergence from the Korean dilemma," 342.

ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2019 ขณะที่ผู้นำจีนก็ได้เยือนเกาหลีเหนือในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2019 ด้วยเช่นกัน สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดดในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งเกิดขึ้นท่ามกลางความพยายามของเกาหลีเหนือในการเจรจากับสหรัฐฯ และเกาหลีใต้ เพื่อแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งนี้ ทั้งสองประเทศยังคงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดไว้อย่างต่อเนื่อง แม้การเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐฯ จะประสบความล้มเหลวที่กรุงฮานอยในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2019 และด้วยความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น จีนจึงผ่อนคลายการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือ พร้อมทั้งเรียกร้องให้สหประชาชาติผ่อนคลายมาตรการข้างต้นด้วย ส่งผลให้การค้าระหว่างชายแดนกลับมาคึกคักอีกครั้ง ซึ่งรวมไปถึงการลักลอบทำการค้าที่ละเมิดมาตรการคว่ำบาตรต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม แม้ภาพรวมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือจะดีขึ้นกว่าปีที่ผ่านมาด้วยมูลค่าการค้ากว่า 2.79 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แต่ก็ยังคงต่ำกว่า ค.ศ. 2016 (ก่อนบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตร) กว่าครึ่งหนึ่ง²⁷

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 2020 – 2021 เกาหลีเหนือได้ประกาศปิดพรมแดนเพื่อรับมือกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) ที่มีต้นกำเนิดมาจากเมืองอู่ฮั่นของจีน ส่งผลให้ปริมาณการค้าระหว่างกันลดลงกว่าร้อยละ 80 ในปี ค.ศ. 2020 และลดลงถึงร้อยละ 90 ในปีถัดมา (เมื่อเทียบกับปริมาณการค้าก่อนเกิดการระบาด)²⁸ แม้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจะได้รับผลกระทบอย่างหนัก แต่ความสัมพันธ์ทางการเมืองยังอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งเห็นได้จากการที่ประธานาธิบดีเกาหลีเหนือได้ออกมากล่าวชื่นชมและแสดงความยินดีต่อความสำเร็จในการรับมือกับโรคระบาดของผู้นำจีนในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2020²⁹ นอกจากนี้ ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2021 ทั้งสองประเทศได้เฉลิมฉลองวาระครบรอบ 60 ปี สนธิสัญญามิตรภาพ ความร่วมมือ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Sino-DPRK Treaty of Friendship, Cooperation, and Mutual Assistance) เพื่อเน้นย้ำความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกันและยืนยันที่จะให้ความช่วยเหลือทางทหารหากเกาหลีเหนือถูกโจมตี³⁰

²⁷ Jangho Choi, *North Korea's Trade with China in 2019* (KIEP Research Paper, 28 May 2020), 1-2, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3889188>.

²⁸ "China-North Korea trade in 2021 down 90% from before pandemic," *Nikkei Asia*, 18 January 2022, <https://asia.nikkei.com/Economy/Trade/China-North-Korea-trade-in-2021-down-90-from-before-pandemic>.

²⁹ "Kim Jong Un congratulates Xi on coronavirus handling," *Nikkei Asia*, 8 May 2020, <https://asia.nikkei.com/Spotlight/N-Korea-at-crossroads/Kim-Jong-Un-congratulates-Xi-on-coronavirus-handling>.

³⁰ "China and North Korea: A New Peak of Comradeship," Italian Institute for International Political Studies, updated 17 December, 2021, accessed 26 April, 2022, <https://www.ispionline.it/en/publication/china-and-north-korea-new-peak-comradeship-32716>.

2.3 แนวนโยบายของจีนต่อเกาหลีเหนือ

แนวนโยบายพื้นฐานของจีนต่อเกาหลีเหนือในยุคของประธานาธิบดี สีจิ้นผิง ได้แก่ 1) การรักษาเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งรวมถึงการปลดอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ และ 2) การรักษาอิทธิพลในเกาหลีเหนือ พร้อมทั้งแสดงบทบาทมหาอำนาจที่มีความรับผิดชอบ โดยมีเหตุผล ดังนี้

เหตุผลประการแรกคือการรักษาเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี นโยบายพื้นฐานของจีนต่อเกาหลีเหนือ คือ นโยบาย 3 ไม่ (3 no's) ได้แก่ ไม่มีสงคราม (no war) ไม่มีความวุ่นวาย (no chaos) และไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ (no nuclear)³¹ อย่างไรก็ตาม จีนให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีมากที่สุด (ไม่มีสงครามและไม่มีความวุ่นวาย) เนื่องจากจีนมีพรมแดนทางบกติดต่อกับเกาหลีเหนือยาวกว่า 1,416 กิโลเมตร หากเกิดความไม่สงบขึ้นในคาบสมุทรเกาหลี ย่อมนำไปสู่การอพยพของชาวเกาหลีเหนือเข้ามาในจีนจำนวนมาก ซึ่งจะก่อให้เกิดวิกฤตผู้ลี้ภัยและปัญหาด้านมนุษยธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะเดียวกัน วิกฤตการณ์ข้างต้นอาจนำไปสู่การล่มสลายของระบอบคิมและทำให้จีนต้องเผชิญหน้ากับเกาหลีใต้ ซึ่งมีทหารสหรัฐฯ ประจำการอยู่กว่า 29,000 คน³² นอกจากนี้ เสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาฬียังมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน โดยเฉพาะแถบเมืองดานตงและต้าเหลียน มณฑลเหลียวหนิง ซึ่งเป็นภูมิภาคที่ค่อนข้างยากจนและพึ่งพาการค้าชายแดนกับเกาหลีเหนือเป็นสำคัญ³³ ดังนั้น ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง จึงไม่นิ่งเฉยต่อพฤติกรรมที่ก้าวร้าวของผู้นำเกาหลีเหนือที่อาจทำลายเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีได้ทุกเวลา ดังที่ได้กล่าวไว้ในปี ค.ศ. 2013 ว่า “ไม่ควรปล่อยให้ใครสร้างความวุ่นวายให้กับภูมิภาคและโลกเพียงเพื่อผลประโยชน์ที่เห็นแก่ตัวของตนเอง”³⁴

ทั้งนี้ หนึ่งในยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่เสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีคือ การปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ เนื่องจากจีนไม่ต้องการให้สหรัฐฯ ใช้ประเด็นดังกล่าวเป็นข้ออ้างในการเข้ามาบีบบังคับทางทหารในภูมิภาค ตลอดจนกระชับความสัมพันธ์กับพันธมิตรในภูมิภาคด้วยการติดตั้งเทคโนโลยีทางทหารต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมายในการปิดล้อมจีน อาทิ กรณีการติดตั้ง THAAD ที่เกาหลีใต้ในปี ค.ศ. 2016 นอกจากนี้ จีนก็ไม่ต้องการให้เกาหลีใต้และญี่ปุ่นพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของตนเพื่อรับมือกับภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือในอนาคต และที่สำคัญที่สุดคือ จีนไม่ต้องการให้การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเป็นชนวนที่นำความไร้เสถียรภาพมาสู่คาบสมุทรเกาหลี

³¹ Wertz, *China-North Korea Relations*, 12.

³² "The China-North Korea Relationship," Council on Foreign Relations, updated 25 June, 2019, accessed 27 April, 2023, <https://www.cfr.org/background/china-north-korea-relationship>.

³³ Min and Han, "Economic sanctions against North Korea: The pivotal role of US-China cooperation," 190.

³⁴ Jane Perlez and Choe Sang Han, "China Hints at Limits to North Korea Actions," *The New York Times*, 7 April 2013, <https://www.nytimes.com/2013/04/08/world/asia/from-china-a-call-to-avoid-chaos-for-selfish-gain.html>.

ดังนั้น เมื่อประธานาธิบดีคิม จองอึน ดำเนินการทดสอบขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2017 ผู้นำจีนจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการทางเศรษฐกิจกดดันให้เกาหลีเหนือเปลี่ยนท่าที

เหตุผลอีกประการหนึ่งคือการรักษาอิทธิพลในเกาหลีเหนือ พร้อมทั้งแสดงบทบาทมหาอำนาจที่มีความรับผิดชอบ นอกจากการรักษาเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีแล้ว ในขณะเดียวกันจีนก็ต้องการเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการเจรจาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกาหลีเหนือ เพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและพัฒนาการของภูมิภาคให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของตน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการแข่งขันระหว่างจีนกับสหรัฐฯ กำลังรุนแรงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ จีนก็ต้องการใช้ประเด็นเกี่ยวกับอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือในการสร้างชื่อเสียงให้กับตน ในฐานะที่สามารถจัดการกับหนึ่งในปัญหาที่ยุ้งยากและเร่งด่วนของโลกยุคปัจจุบันได้ ดังที่นาย Li Song เอกอัครราชทูตจีนด้านกิจการการลดอาวุธและหัวหน้าที่คณะผู้แทนจีน ได้กล่าวในการประชุมสหประชาชาติปี ค.ศ. 2022 ว่า “...ประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะที่ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ควรละทิ้งการแข่งขันทางยุทธศาสตร์...เราควรทุ่มเทให้กับการเจรจาและความร่วมมือเพื่อรื้อฟื้นความเชื่อมั่นระหว่างกัน” และ “จีนเป็นผู้สร้างสันติภาพของโลก ผู้ผลักดันการพัฒนาของโลก ผู้ปกป้องระเบียบของโลก ผู้จัดหาสินค้าสาธารณะต่าง ๆ และผู้ไกล่เกลี่ยปัญหายุ้งยากมากมาย โดยจีนได้แสดงบทบาทสำคัญในกระบวนการควบคุม ลด และไม่แพร่ขยายอาวุธทั่วโลก ขณะที่อาวุธนิวเคลียร์ของจีน ไม่ได้มีไว้เพื่อแสวงหาอำนาจ ข่มขู่ หรือคุกคามรัฐอื่น ๆ ที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์”³⁵ ทั้งนี้ คำกล่าวข้างต้นยังสะท้อนทัศนคติของจีนที่มองว่าการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือเป็นบทบาทและความรับผิดชอบในระดับโลกที่เพิ่มมากขึ้นของประเทศ

2.4 บทสรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือนับแต่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่นายคิม จองอึน ได้ขึ้นมาเป็นผู้นำเกาหลีเหนือ นั้นเต็มไปด้วยความเย็นชาและห่างเหิน เนื่องจากนโยบายที่แข็งกร้าวของประธานาธิบดีคิม จองอึน ในการเร่งรัดพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งนำไปสู่การทดลองขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่อง ขณะที่การสังหารนายจาง ซองแทก และนายคิม จองนาม ก็ยิ่งบั่นทอนความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศให้ย่ำแย่ลงไปอีก อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศก็ไม่ได้ดำเนินไปจนถึงจุดแตกหักและค่อย ๆ กลับมาแน่นแฟ้นอีกครั้งหลังปี ค.ศ. 2018 โดยสะท้อนให้เห็นคุณลักษณะพิเศษ

³⁵ the People's Republic of China Ministry of Foreign Affairs, "Statement at the General Debate by H.E. Amb. LI Song, Ambassador for Disarmament Affairs of China and Head of Chinese Delegation to the First Committee of the 77th Session of the UNGA," news release, 11 October, 2022, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjfb_663304/zjzg_663340/jks_665232/kjfywj_665252/202210/120221011_10780842.html.

ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ ซึ่งที่สุดแล้วก็ยังคงมีความใกล้ชิดเหมือน “ริมฝีปากกับฟัน” ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือถูกผูกติดไว้กับประเด็นการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นบทบาทของจีนในการแก้ปัญหาดังกล่าวภายใต้พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือในบทความต่อไป

บทที่ 3 บทบาทของจีนในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ

3.1 บทนำ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นบทบาทการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือของจีนระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022 ผ่านการวิเคราะห์ตามแนวคิด Defensive Realism ซึ่งเชื่อว่าคุณสมบัติมั่นคงเป็นเป้าหมายสูงสุดของรัฐในระบบระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตย รัฐจึงแสวงหาและเพิ่มพูนความมั่นคงเพื่อรับประกันการอยู่รอดของตน โดยการดำเนินนโยบายที่ไม่สุดโต่งเกินไปและมีความยับยั้งชั่งใจอยู่เสมอ กล่าวคือ แม้รัฐบาลจีนไม่พอใจท่าทีที่แข็งกร้าวของผู้นำเกาหลีเหนือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของจีนในคาบสมุทรเกาหลีอย่างมีนัยสำคัญ แต่ก็พยายามผลักดันการเจรจาทางการเมืองระหว่างเกาหลีเหนือกับรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกใช้การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการกดดันให้เกาหลีเหนือหยุดพฤติกรรมที่ก้าวร้าวและกลับมาสู่การเจรจาเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้ จีนยังได้เรียกร้องเชิงสัญลักษณ์ในเวทีระหว่างประเทศให้รัฐที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความจำเป็นในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์อย่างสันติ ขณะเดียวกัน พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือในช่วงเวลาดังกล่าวก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อแสดงบทบาทของจีนที่แตกต่างกันใน 3 ช่วงเวลาได้แก่ 1) ห้วงปี ค.ศ. 2016 – 2017 2) ห้วงปี ค.ศ. 2018 และ 3) ห้วงปี ค.ศ. 2019 - 2022

3.2 การดำเนินนโยบายคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของจีนต่อเกาหลีเหนือ (ค.ศ. 2016 – 2017)

ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือในช่วงเวลาดังกล่าวอยู่ในสภาวะตึงเครียดอย่างหนัก ซึ่งเป็นผลมาจากการทดสอบอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่องของเกาหลีเหนือ ด้วยเหตุนี้ จีนจึงจำเป็นต้องแสดงบทบาทเชิงรุกในการสนับสนุนและบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรเพื่อกดดันให้รัฐบาลเกาหลีเหนือหยุดพฤติกรรมที่แข็งกร้าวและกลับสู่กระบวนการเจรจาโดยเร็วที่สุด อย่างไรก็ตาม จีนได้เน้นย้ำเสมอว่าการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรต่าง ๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนชาวเกาหลีเหนือ ทั้งนี้ หากวิเคราะห์แนวโน้มนโยบายของจีนผ่านแนวคิด Defensive Realism จะพบว่า การรักษาเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือเป็นผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญยิ่งของจีน ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ที่ย่ำแย่ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือก็เป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนและอาจทำลายเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีได้ ด้วยเหตุนี้ จีนจึงใช้มาตรการกดดันทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวให้เกาหลีเหนือหยุดพฤติกรรมที่ก้าวร้าวและเข้าสู่กระบวนการเจรจาทางการเมืองเพียงเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติและตอบสนองต่อข้อห่วงกังวลด้านความมั่นคงของตน โดยสะท้อนให้เห็นการดำเนินนโยบายที่ไม่สุดโต่งจนเกินไป และมีความยับยั้งชั่งใจของรัฐบาลจีน มิใช่การเลือกใช้นโยบายทางทหารเพื่อขยายแสนยานุภาพของประเทศและใช้กำลังข่มขู่คุกคามตามแนวทาง Offensive Realism

3.2.1 การสนับสนุนมาตรการคว่ำบาตรในปี ค.ศ. 2016

ในวันที่ 6 มกราคม เกาหลีเหนือประสบความสำเร็จในการทดสอบระเบิดไฮโดรเจนเป็นครั้งแรก (การทดสอบอาวุธนิวเคลียร์ครั้งที่ 4) และในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ เกาหลีเหนือได้ทดสอบขีปนาวุธร่อน (Cruise Missiles) ส่งผลให้บรรยากาศในคาบสมุทรเกาหลีทวีความตึงเครียดมากขึ้นพร้อมกับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือที่ย่ำแย่ลง ด้วยเหตุนี้ สหรัฐฯ จึงเริ่มเจรจากับรัฐบาลเกาหลีใต้ที่จะติดตั้งระบบ THAAD เพื่อป้องกันการโจมตีจากเกาหลีเหนือ อย่างไรก็ตาม ท่าทีดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้กับจีนอย่างมาก เนื่องจากเทคโนโลยีดังกล่าวอาจถูกนำมาใช้ในการป้องปรามจีนทางยุทธศาสตร์ได้ ด้วยเหตุนี้ จีนจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการกดดันเกาหลีเหนือทางเศรษฐกิจเพื่อเปิดทางไปสู่การเจรจาอย่างสันติและลดความชอบธรรมของสหรัฐฯ ในการเข้ามามีบทบาททางทหารในคาบสมุทรเกาหลี โดยในวันที่ 2 มีนาคม จีนได้สนับสนุนข้อมติ UNSC ที่ 2270 ซึ่งมีสาระสำคัญในการเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติเพิ่มมาตรการตรวจสอบเรือสินค้าที่มาจากหรือไปยังเกาหลีเหนือ ระวังการทำธุรกรรมทางการเงินของบริษัทและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลเกาหลีเหนือ ระวังการนำเข้าถ่านหิน (ยกเว้นกรณีที่เกี่ยวข้องกับด้านมนุษยธรรม) เหล็ก แร่เหล็ก ทอง และแร่ธาตุหายาก และระวังการส่งออกเชื้อเพลิงสำหรับใช้ในอากาศยาน เพื่อตัดช่องทางในการหารายได้ของรัฐบาลเกาหลีเหนือและควบคุมไม่ให้เกาหลีเหนือดำเนินกิจกรรมที่ขัดต่อข้อมติของสหประชาชาติ³⁶ ทั้งนี้ รัฐบาลจีนได้แสดงความมุ่งมั่นในการบังคับใช้ข้อมติดังกล่าวด้วยการออกประกาศของกระทรวงพาณิชย์เกี่ยวกับสินค้า 25 รายการที่ห้ามนำเข้าจากและส่งออกไปยังเกาหลีเหนือตามข้อมติอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจีนได้เน้นย้ำความจำเป็นในการป้องกันไม่ให้การบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรส่งผลกระทบต่อการค้าทางชีวิตของประชาชนเกาหลีเหนือ ดังที่โฆษกกระทรวงการต่างประเทศจีนได้ให้ความเห็นว่า “เราหวังว่าข้อมติดังกล่าวจะถูกบังคับใช้อย่างสมบูรณ์โดยเร็วที่สุด ขณะเดียวกันควรพยายามป้องกันผลกระทบที่จะเกิดต่อความเป็นอยู่และความต้องการด้านมนุษยธรรมของชาวเกาหลีเหนือ ซึ่งเป็นสาระสำคัญหนึ่งของข้อมตินี้”³⁷ และเมื่อเกาหลีเหนือได้ทดสอบอาวุธนิวเคลียร์ (ครั้งที่ 5) ในวันที่ 30 พฤศจิกายน จีนได้สนับสนุนข้อมติ UNSC ที่ 2321 เมื่อวันที่ 9 กันยายน ซึ่งมีสาระสำคัญในการจำกัดเพดานการส่งออกถ่านหินของเกาหลีเหนืออยู่ที่ 7.5 ล้านตัน หรือ 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี รวมถึงแร่ธาตุต่าง ๆ อาทิ ทองแดง เงิน นิกเกิล และสังกะสี³⁸ นอกจากนี้ ข้อมติข้างต้นยังเรียกร้องให้สมาชิกสหประชาชาติ

³⁶ Resolution 2270(2016) United Nations Security Council, Non-proliferation/Democratic People's Republic of Korea, S/RES/2270 (2016) (2 March 2016).

³⁷ the People's Republic of China Ministry of Foreign Affairs, "Foreign Ministry Spokesperson Hong Lei's Regular Press Conference " news release, 3 March, 2016, https://www.fmprc.gov.cn/nanhai/eng/fyrbt_1/201603/t20160303_8525148.htm.

³⁸ Resolution 2321(2016) United Nations Security Council, Non-proliferation/Democratic People's Republic of Korea, S/RES/2321 (2016) (30 November 2016).

ลดจำนวนเจ้าหน้าที่ทางการทูตเกาหลีเหนือที่ประจำในรัฐต้นลงและควบคุมการทำกิจกรรมทางการเงินของเจ้าหน้าที่การทูตอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐบาลเกาหลีเหนือใช้ช่องทางการทูตในการลักลอบนำเข้าและส่งออกสิ่งผิดกฎหมาย ทั้งนี้ รัฐบาลจีนยังคงเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ด้วยการเจรจาและการรักษาเสถียรภาพของเกาหลีเหนือ ดังที่ผู้แทนจีนได้กล่าวหลังจากออกเสียงสนับสนุนข้อมติที่ 2321 ว่า “...ข้อมตินี้เน้นย้ำความสำคัญในการรักษาสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและเอเชียตะวันออก และแสดงความมุ่งมั่นในการแก้ปัญหาอย่างสันติด้วยวิธีการทูตและการเมือง...มาตรการสำคัญของข้อมตินี้ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อสร้างผลกระทบที่ร้ายแรงต่อประเด็นด้านมนุษยธรรมและความเป็นอยู่ของประชาชนชาวเกาหลีเหนือ หรือส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและกิจการทางการค้าโดยทั่วไป...”³⁹ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจีนแสดงให้เห็นความมุ่งมั่นในการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรที่เข้มข้นขึ้นโดยการออกประกาศในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2017 ว่าจะระงับการนำเข้าถ่านหินจากเกาหลีเหนือตลอดทั้งปี⁴⁰

3.2.2 การสนับสนุนมาตรการคว่ำบาตรในปี ค.ศ. 2017

เมื่อเข้าสู่ปี ค.ศ. 2017 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือย่ำแย่ลงกว่าเดิม เนื่องจากผู้นำเกาหลีเหนือยังคงทดสอบขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่อง ขณะที่นายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ คนใหม่ก็มีแนวทางที่แข็งกร้าวกว่าประธานาธิบดีโอบามา และข่มขู่ว่าอาจพิจารณาใช้กำลังทหารในการแก้ปัญหา⁴¹ ด้วยเหตุนี้ จีนจึงสนับสนุนข้อมติ UNSC ที่เข้มงวดมากขึ้น โดยในวันที่ 5 สิงหาคม จีนได้สนับสนุนข้อมติ UNSC ที่ 2371 เพื่อตอบโต้การทดสอบขีปนาวุธข้ามทวีปสองครั้งในเดือนกรกฎาคม และเป็นครั้งแรกที่เกาหลีเหนือประสบความสำเร็จในการทดสอบขีปนาวุธข้ามทวีป ซึ่งสาระสำคัญของข้อมติข้างต้นคือ การคว่ำบาตรสินค้าส่งออกหลักของเกาหลีเหนือบางรายการอย่างเต็มรูปแบบ อาทิ ถ่านหิน เหล็ก แร่เหล็ก และอาหารทะเล รวมทั้งเพิ่มความเข้มงวดในการจำกัดการหารายได้และเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างประเทศของเกาหลีเหนือ⁴² ซึ่งนายหวัง อี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีนก็ได้ยืนยันว่า จีนพร้อมที่จะบังคับใช้ข้อมติดังกล่าวอย่างเต็มที่ แม้จะกระทบต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือก็ตาม ในขณะที่เดียวกันจีนได้เสนอแนะให้แต่ละฝ่ายลดการเผชิญหน้าและหันมาเจรจา

³⁹ the People's Republic of China to the UN Permanent Mission, "Statement by Ambassador LIU Jieyi at the Security Council after Voting on the Draft Resolution on the Fifth Nuclear Test of the DPRK," news release, 30 November, 2016, http://un.china-mission.gov.cn/eng/lhghyywj/smhwj/2016doc/201612/t20161202_8411377.htm.

⁴⁰ "China Suspends Coal Imports From North Korea, Dealing A Blow To Pyongyang," NPR, updated 18 February, 2017, accessed 10 June, 2023, <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2017/02/18/51595289/china-suspends-coal-imports-from-north-korea-dealing-big-blow-to-pyongyang>.

⁴¹ Evans J.R. Revere, *Lips And Teeth: Repairing China-North Korea Relations*, Brookings Institution (November 2019), 3, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/11/fp_20191118_china_nk_revere.pdf.

⁴² United States Mission the United Nations, Fact Sheet: Resolution 2371(2017) Strengthening Sanctions on North Korea, (5 August 2017).

ผ่านแนวทางถอยคนละก้าว (double suspension) เพื่อลดความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลีและเปิดทางไปสู่การเจรจาหารือ โดยเรียกร้องให้เกาหลีเหนือยุติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์ทั้งหมดแลกกับการที่สหรัฐฯ หยุดการซ้อมรบทางทหารร่วมกับเกาหลีใต้⁴³ อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอของจีนไม่ได้รับการตอบรับ โดยในวันที่ 3 กันยายน เกาหลีเหนือได้ทดสอบอาวุธนิวเคลียร์ (ครั้งที่ 6) นำไปสู่การออกข้อมติ UNSC ที่ 2375 เมื่อวันที่ 11 กันยายน ที่มุ่งเน้นการคว่ำบาตรอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งสินค้าส่งออกที่สำคัญของเกาหลีเหนือ ส่งผลให้กระทรวงพาณิชย์ของจีนออกประกาศในปลายเดือนกันยายนว่าจะระงับการนำเข้าสิ่งทอจากเกาหลีเหนือ พร้อมทั้งหยุดส่งออกก๊าซธรรมชาติเหลวและจำกัดการส่งออกน้ำมันไปยังเกาหลีเหนือตามข้อมติที่ 2375⁴⁴ และเมื่อเกาหลีเหนือได้ทดสอบขีปนาวุธข้ามทวีปอีกครั้งในวันที่ 28 พฤศจิกายน จีนได้สนับสนุนข้อมติ UNSC ที่ 2397 เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม ซึ่งมุ่งจำกัดปริมาณการส่งออกน้ำมันไปยังเกาหลีเหนือไม่เกินห้าแสนบาร์เรลต่อปี และเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติขั้วใต้ออกแรงกดดันเกาหลีเหนือออกนอกประเทศโดยเร็วที่สุด เพื่อตัดอีกแหล่งรายได้สำคัญของเกาหลีเหนือ เพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามการลักลอบขนส่งสินค้าที่ละเมิดข้อมติต่าง ๆ ทางทะเล ขยายมาตรการคว่ำบาตรไปยังสินค้าส่งออกประเภทอื่นของเกาหลีเหนือ อาทิ อาหาร ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร แร่ธาตุ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และห้ามเกาหลีเหนือนำเข้าเครื่องจักรขนาดใหญ่ อุปกรณ์ที่ใช้ในอุตสาหกรรม และยานพาหนะขนส่งต่าง ๆ เนื่องจากเป็นกลุ่มสินค้าที่อาจถูกนำไปใช้ในด้านการทหารได้⁴⁵ หลังจากการรับรองข้อมติดังกล่าว โฆษกกระทรวงการต่างประเทศจีนได้ให้ความเห็นว่า ข้อมติดังกล่าวไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างผลกระทบให้การดำรงชีวิตของชาวเกาหลีเหนือ พร้อมทั้งเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาอย่างสันติผ่านการเจรจาทางการทูตและกลับมาสู่การเจรจาหกฝ่าย (Six-Party Talk) นอกจากนี้ ยังได้เสนอข้อริเริ่มถอยแลกถอย (Suspension for suspension) และนโยบายคู่ขนาน (Dual Track Approach) ในการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือพร้อมกับการรักษาเสถียรภาพของคาบสมุทรเกาหลี⁴⁶

นอกจากการสนับสนุนข้อมติ UNSC ทั้ง 3 แล้ว จีนยังได้ให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรภายใต้มาตรการกดดันสูงสุดของสหรัฐฯ (US maximum pressure campaign) ตามคำสั่งประธานาธิบดีที่ 13810 (Executive Order 13810) เมื่อวันที่ 20 กันยายน โดยมีสาระสำคัญคือ การขยายมาตรการคว่ำบาตรให้ครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญของเกาหลีเหนือ

⁴³ "China FM Urges DPRK to Respond to U.S. Guarantees," *Xinhua*, 8 August 2017, http://www.xinhuanet.com/english/2017-08/08/c_136506893.htm.

⁴⁴ "China Moves to Restrict Oil Exports to DPRK," *Xinhua*, 23 September 2017, http://xinhuanet.com/english/2017-09/23/c_136631854.htm.

⁴⁵ United States Mission the United Nations, Fact Sheet: UN Security Council Resolution 2397 on North Korea, (22 December 2017).

⁴⁶ the People's Republic of China Ministry of Foreign Affairs, "Foreign Ministry Spokesperson Hua Chunying's Remarks on the United Nations Security Council's Adoption of Resolution 2397," news release, 23 December, 2017, https://www.fmprc.gov.cn/eng/xwfw_665399/s2510_665401/2535_665405/201712/t20171223_696850.html.

มากยิ่งขึ้น อาทิ การก่อสร้าง พลังงาน การประมง ข้อมูลข่าวสาร การแพทย์ อุตสาหกรรมการผลิต เหมืองแร่ สิ่งทอ และการคมนาคม⁴⁷ ซึ่งเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลจีนให้ความร่วมมือกับการดำเนินการฝ่ายเดียวของสหรัฐฯ เพื่อลงโทษเกาหลีเหนือทางเศรษฐกิจ เนื่องจากจีนต้องการกดดันให้ผู้นำเกาหลีเหนือลดความแข็งแกร่งแล้วและกลับสู่กระบวนการเจรจาเช่นเดียวกัน อีกทั้งไม่ต้องการที่จะขัดแย้งกับสหรัฐฯ ซึ่งอาจนำไปสู่การออกนโยบายที่รุนแรงมากขึ้นต่อเกาหลีเหนือ โดยเฉพาะการพิจารณาใช้กำลังทหารเพื่อแก้ปัญหา เพราะรัฐบาลสหรัฐฯ ก็แสดงท่าทีชัดเจนว่าวิธีการดังกล่าวเป็นหนึ่งในตัวเลือกทางนโยบาย ดังนั้น ในวันที่ 21 กันยายน ธนาคารกลางของจีนจึงกำชับให้ธนาคารในประเทศดำเนินการตามมาตรการคว่ำบาตรของสหประชาชาติอย่างเคร่งครัดและเตือนไม่ให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้าชาวเกาหลีเหนือทุกรูปแบบ พร้อมทั้งชี้แจงความเสี่ยงและผลกระทบที่จะตามมาหากฝ่าฝืน เนื่องจากการจัดการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเกาหลีเหนือในช่วงเวลานั้น เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับชาติและความมั่นคงของประเทศ⁴⁸ ขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนก็ได้ออกมาตรการคว่ำบาตรเพิ่มเติมในรายการสินค้าจำพวกัญชู่และปื๊ย ซึ่งไม่ได้อยู่ในรายการสินค้าต้องห้ามของสหประชาชาติและสหรัฐฯ เพื่อกดดันเกาหลีเหนืออีกทางหนึ่ง เนื่องจากแม้สินค้าเหล่านี้จะมีส่วนแบ่งทางการตลาดต่ำ แต่ก็มีความสำคัญต่อเกาหลีเหนือในฐานะที่เป็นประเทศเกษตรกรรม⁴⁹

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของจีนระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2017 เป็นไปตามแนวคิด Defensive Realism กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือที่กำลังตึงเครียดอย่างหนักในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น สามารถทำลายสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีได้ทุกขณะ ด้วยเหตุนี้ จีนจึงเลือกใช้การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการรักษาผลประโยชน์และตอบสนองข้อห่วงกังวลด้านความมั่นคงของตน โดยจีนคาดหวังว่าการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรจะสามารถกดดันให้เกาหลีเหนือลดท่าทีที่แข็งกร้าวและกลับเข้าสู่กระบวนการเจรจาอย่างสันติ ขณะเดียวกันจีนก็แสดงให้เห็นการบังคับใช้ข้อมติ UNSC อย่างประนีประนอมดังที่เน้นย้ำเสมอว่าข้อมติและมาตรการต่าง ๆ ต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตประจำวันของชาวเกาหลีเหนือ เนื่องจากจีนตระหนักดีว่า หากกดดันเกาหลีเหนือหนักเกินไปอาจทำให้เศรษฐกิจของเกาหลีเหนือล่มสลายและก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพขึ้นในภูมิภาคได้เช่นเดียวกัน

⁴⁷ "With Tensions Rising, the United States Imposes Additional Sanctions on North Korea," Jones Day, updated October 2017, accessed 20 June, 2023, <https://www.jonesday.com/en/insights/2017/10/with-tensions-rising-the-united-states-imposes-additional-sanctions-on-north-korea>.

⁴⁸ "China's central bank tells banks to stop doing business with North Korea: Sources," *Reuters*, 21 September 2017, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-missiles-banks-china/chinas-central-bank-tells-banks-to-stop-doing-business-with-north-korea-sources-idUSKCN1BW1DL>.

⁴⁹ Min and Han, "Economic sanctions against North Korea: The pivotal role of US-China cooperation," 188.

3.3 บทบาทของจีนในการสนับสนุนการเจรจา (ค.ศ. 2018)

“...เราควรร่วมมือกันในการลดระดับความตึงเครียดทางทหารระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ และสร้างสภาวะแวดล้อมที่สันติในคาบสมุทรเกาหลี...”⁵⁰

ข้อความข้างต้นมาจากสารอวยพรปีใหม่ ค.ศ. 2018 ของประธานาธิบดีคิม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับท่าทีของผู้นำเกาหลีเหนือและแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศ ส่งผลให้บรรยากาศที่ตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 ค่อย ๆ ผ่อนคลายลง ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือก็เป็นที่สนใจในทิศทางที่ดีขึ้นด้วยและเริ่มมีการพิจารณาความเป็นไปได้ในการประชุมระหว่างกัน ด้วยเหตุนี้ จีนจึงจำเป็นต้องกลับมากระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือให้แน่นแฟ้นอีกครั้ง และแสดงบทบาทสนับสนุนการเจรจาทวิภาคีระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้และกับสหรัฐฯ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเจรจาข้างต้นนำไปสู่การบรรลุข้อตกลงที่ไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติของจีน โดยเฉพาะการหันมาร่วมมือกันระหว่างสหรัฐฯ เกาหลีใต้ และเกาหลีเหนือ ขณะเดียวกันจีนก็ต้องการแสดงให้เห็นภาพลักษณ์ของมหาอำนาจที่มีความรับผิดชอบต่อโลกผ่านการเข้าไปมีบทบาทแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของภูมิภาคและโลก

ทั้งนี้ หากวิเคราะห์บทบาทของจีนนับแต่บังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรในปี ค.ศ. 2016 ผ่านแนวคิด Defensive Realism จะพบว่า รัฐบาลจีนมีท่าทีและแนวทางชัดเจนที่ต้องการให้สหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือบรรลุข้อตกลงในการปลดอาวุธนิวเคลียร์ผ่านการเจรจาเพื่อตอบสนองต่อข้อห่วงกังวลด้านความมั่นคงของจีนในคาบสมุทรเกาหลี ตลอดจนสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในภูมิภาค ซึ่งเป็นหนึ่งในผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของจีน และไม่มีแนวคิดที่จะใช้นโยบายทางทหารเพื่อเผชิญหน้ากับสหรัฐฯ หรือข่มขู่เกาหลีเหนือให้ยอมยุติโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ด้วยเหตุนี้ เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือดีขึ้น จีนจึงผ่อนปรนมาตรการคว่ำบาตรและหันมาสนับสนุนการเจรจาอย่างจริงจัง อันเห็นได้จากในวันที่ 25 – 28 มีนาคม ค.ศ. 2018 ประธานาธิบดีคิม จองอึน ได้เดินทางไปกรุงปักกิ่งเพื่อพบกับผู้นำจีน ซึ่งนับเป็นการเดินทางไปต่างประเทศครั้งแรกของประธานาธิบดีคิม และเป็นครั้งแรกที่ประธานาธิบดีลีและประธานาธิบดีคิม ได้พบกัน ทั้งนี้ การเดินทางเยือนจีนเกิดขึ้นก่อนที่จะมีการพบปะกับผู้นำเกาหลีใต้และสหรัฐฯ ตามลำดับ เพื่อเจรจาในประเด็นเกี่ยวกับสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความพยายามของผู้นำจีนและเกาหลีเหนือที่ตระหนักถึงความจำเป็นในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันก่อนการเจรจาครั้งสำคัญ เนื่องจากจีนไม่ต้องการให้การเจรจาดังกล่าวดำเนินไปใน

⁵⁰ "Kim Jong Un Makes New Year Address," KCNA Watch, updated 1 January 2018, accessed 25 June, 2023,

<https://kcnawatch.org/newstream/1546586950-531763259/kim-jong-un-makes-new-year-address/>.

ทิศทางที่ขัดกับผลประโยชน์ของชาติและลดทอนบทบาทของจีนในภูมิภาค ขณะที่เกาหลีเหนือก็ต้องการการสนับสนุนจากจีนเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในการเจรจา นอกจากนี้ การหารือระหว่างผู้นำทั้งสองได้สะท้อนให้เห็นจุดยืนของจีนที่สนับสนุนการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์อย่างสันติ ดังที่ประธานาธิบดีสีได้กล่าวว่า “ในปีนี้สถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลีได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นและเราขอแสดงความขอบคุณต่อความพยายามของเกาหลีเหนือ”⁵¹ เมื่อสิ้นสุดการหารือกับผู้นำเกาหลีเหนือ รัฐบาลจีนได้ส่งนาย Yang Jiechi ผู้แทนพิเศษของประธานาธิบดี ไปเยือนเกาหลีใต้เพื่อแจ้งผลการหารือดังกล่าวและแสดงความคาดหวังว่าการประชุมระหว่างเกาหลีใต้กับเกาหลีเหนือ (Inter-Korean Summit) และการประชุมระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ (DPRK-U.S. summit) จะดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยจีนพร้อมสนับสนุนและร่วมมือกับเกาหลีใต้เพื่อลดความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลี รวมทั้งผลักดันกระบวนการเจรจาทางการเมืองภายใต้นโยบายคู่ขนาน (Dual Track Approach) เพื่อสร้างสันติภาพและเสถียรภาพที่ยั่งยืนในภูมิภาค⁵² ขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนก็ได้แจ้งผลการหารือกับผู้นำเกาหลีเหนือไปยังรัฐบาลสหรัฐฯ ดังที่ประธานาธิบดีทรัมป์ได้กล่าวผ่านบัญชีทวิตเตอร์ว่ารับทราบผลการเยือนจากประธานาธิบดีสี อีกทั้งระบุว่าผลการเยือนดังกล่าว “เป็นไปได้ด้วยดี” และประธานาธิบดีทรัมป์ก็รอที่จะได้พบกับตน⁵³

ภายหลังการประชุมเกาหลีเหนือ-ใต้ครั้งที่ประวัติศาสตร์เมื่อวันที่ 27 เมษายน นายหวัง อี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน ได้เดินทางเยือนกรุงเปียงยางในวันที่ 3 – 4 พฤษภาคม เพื่อเน้นย้ำความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือและชื่นชมผลการประชุมสุดยอดเกาหลีเหนือ-ใต้ ซึ่งสร้างโอกาสอันดีในการแก้ปัญหาบนคาบสมุทรเกาหลีอย่างสันติ นอกจากนี้ นายหวัง อี้ ยังได้แสดงจุดยืนของรัฐบาลจีนที่สนับสนุนให้ข้อห่วงกังวลด้านความมั่นคงของเกาหลีเหนือได้รับการตอบสนองระหว่างกระบวนการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์และแสดงความมุ่งมั่นของจีนในการให้ความร่วมมือต่อประเด็นดังกล่าว⁵⁴ ขณะเดียวกันรัฐบาลจีนยังได้ประสานงานกับสหรัฐฯ ผ่านการพูดคุยทางโทรศัพท์ระหว่างนายหยาง เจียฉือ มন্ত্রীแห่งรัฐและผู้อำนวยการสำนักกิจการต่างประเทศของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์กับนายไมค์ ปอมเปโอ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ในวันที่ 5 พฤษภาคม เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลี โดยนายหยางได้เน้นย้ำท่าทีของจีนที่สนับสนุนการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือและการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนบนคาบสมุทรเกาหลีผ่านการเจรจา พร้อมทั้ง

⁵¹ Steven Lee Myers and Jane Perlez, "Kim Jong-un Met With Xi Jinping in Secret Beijing Visit," *The New York Times*, 27 March 2018, <https://www.nytimes.com/2018/03/27/world/asia/kim-jong-un-china-north-korea.html>.

⁵² Liangyu, "Xi Jinping's special representative holds talks with South Korean top national security advisor," *Xinhua*, 29 March 2018, http://www.xinhuanet.com/english/2018-03/29/c_137075322.htm.

⁵³ Myers and Perlez, "Kim Jong-un Met With Xi Jinping in Secret Beijing Visit."

⁵⁴ Ren, "Managing volatile asymmetry: China's emergence from the Korean dilemma," 343.

เสนอนโยบายคู่ขนานเป็นแนวทางให้พิจารณา⁵⁵ ต่อมาในวันที่ 7 พฤษภาคม ประธานาธิบดีคิมได้เดินทางเยือนจีนอีกครั้งก่อนการประชุมกับสหรัฐฯ ในวันที่ 12 มิถุนายน ที่สิงคโปร์ โดยประธานาธิบดีคิมได้กล่าวขอบคุณความพยายามและบทบาทที่สำคัญของจีนต่อการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาค นอกจากนี้ ผู้นำเกาหลีเหนือได้ร้องขอให้จีนผ่อนปรนมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจที่เข้มงวดเพื่อให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไปได้ ซึ่งผู้นำจีนก็แสดงท่าทีสนับสนุนความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือ⁵⁶ ทั้งนี้ การเยือนจีนถึงสองครั้งในเวลาเพียงสี่สิบวันของประธานาธิบดีคิมสะท้อนให้เห็นว่าเกาหลีเหนือต้องการให้จีนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์มากขึ้นและยังแสดงให้เห็นอิทธิพลของจีนต่อเกาหลีเหนืออีกด้วย

เมื่อการประชุมสุดยอดระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือที่สิงคโปร์ผ่านไปหนึ่งสัปดาห์ ประธานาธิบดีคิมได้เดินทางเยือนจีนเป็นครั้งที่สามในวันที่ 19 – 20 มิถุนายน เพื่อแจ้งผลการประชุมกับสหรัฐฯ ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ออกแถลงการณ์ร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมายในการปลดอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออย่างเบ็ดเสร็จเพื่อแลกกับคำมั่นของสหรัฐฯ ที่จะยุติการซ้อมรบทางทหารร่วมกับเกาหลีใต้ โดยข้อตกลงดังกล่าวก็สอดคล้องกับแนวทางที่จีนได้เสนอไว้ก่อนหน้านี้ว่าให้แต่ละฝ่ายถอยคนละก้าว (Freeze for Freeze Initiative) นอกจากนี้ ผู้นำเกาหลีเหนือยังได้ร้องขอการสนับสนุนจากจีนให้ช่วยผ่อนปรนมาตรการคว่ำบาตรและช่วยสนับสนุนการเตรียมการเพื่อเจรจากับฝ่ายสหรัฐฯ เกี่ยวกับรายละเอียดของกระบวนการปลดอาวุธนิวเคลียร์⁵⁷ ขณะเดียวกันประธานาธิบดีคิมก็กล่าวชื่นชมผลลัพธ์ของการประชุมและยืนยันว่าจีนจะสนับสนุนเกาหลีเหนือไม่ว่าสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปเช่นใด⁵⁸ ต่อมาในวันที่ 7 – 10 มกราคม ค.ศ. 2019 ประธานาธิบดีคิมได้เดินทางเยือนจีนอีกครั้ง (ครั้งที่สี่) ก่อนการประชุมครั้งที่สองกับสหรัฐฯ ซึ่งคาดว่าจะจัดที่เวียงจันทน์ในอีกไม่กี่สัปดาห์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจว่าจีนจะยังคงสนับสนุนเกาหลีเหนือต่อไปแม้การเจรจากับสหรัฐฯ จะล้มเหลวและเพื่อแสดงให้เห็นว่าเกาหลีเหนือยังได้รับการสนับสนุนจากจีนอยู่ ทั้งนี้ นาย Lu Kang โฆษกกระทรวงการต่างประเทศจีนได้ให้ความเห็นเพื่อนับย้ำท่าทีของจีนว่า “จีนสนับสนุนให้การเจรจาระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือสามารถบรรลุผลลัพธ์ที่คาดหวังได้”⁵⁹

⁵⁵ สุนทรวัฒน์, "ความสัมพันธ์จีน-เกาหลีเหนือ: ประเด็นปัญหาอาวุธนิวเคลียร์," 58.

⁵⁶ Jane Perlez, "Kim's Second Surprise Visit to China Heightens Diplomatic Drama," *The New York Times*, 8 May 2018, <https://www.nytimes.com/2018/05/08/world/asia/kim-jong-un-xi-jinping-china-north-korea.html>.

⁵⁷ Lily Kuo, "Kim Jong-un meets Xi Jinping for third time," *The Guardian*, 19 June 2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/19/kim-jong-un-meets-xi-jinping-for-third-time>.

⁵⁸ *China's Role in North Korea Nuclear and Peace Negotiations*, 10.

⁵⁹ Bill Ide, "North Korea's Kim Visits Beijing Amid US-China Trade Talks," *VOA News*, 8 January 2019, <https://www.voanews.com/a/media-north-korea-kim-jong-un-visiting-china-xi-jinping-fourth-summit/4732729.html>.

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นบทบาทของจีนในช่วงปี ค.ศ. 2018 ในการสนับสนุน และผลักดันการเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้เพื่อสร้างสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลี ตลอดจนการสนับสนุนการเจรจาระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือเพื่อปลดอาวุธนิวเคลียร์อย่างสันติ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือที่ดีขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ จีนแสดงให้เห็นความต่อเนื่องทางนโยบายของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Defensive Realism กล่าวคือ โครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือยังคงส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของจีนในภูมิภาค แต่เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น จีนก็ผ่อนคลามาตรการคว่ำบาตร พร้อมทั้งแสดงบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและผลักดันการเจรจาทางการเมือง เพื่อปลดอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออย่างสันติ เนื่องจากจีนไม่ต้องการให้กระบวนการดังกล่าวเป็นต้นเหตุให้ระบอบคิมล่มสลายและนำมาซึ่งวิกฤตด้านมนุษยธรรมในคาบสมุทรเกาหลี

3.4 การปรับบทบาทของจีนภายหลังการเจรจาล้มเหลว (ค.ศ. 2019 – 2022)

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019 เป็นช่วงที่ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือหยุดชะงัก เพราะหลังจากการประชุมสุดยอดสหรัฐฯ-เกาหลีเหนือครั้งที่ 2 ที่กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม เมื่อวันที่ 27–28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2019 ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงในรายละเอียดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติเพื่อยุติโครงการอาวุธนิวเคลียร์ โดยผู้นำเกาหลีเหนือต้องการให้สหรัฐฯ ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรทั้งหมดเพื่อแลกกับการยุติโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ตามที่สหรัฐฯ ร้องขอ ขณะที่สหรัฐฯ ต้องการให้เกาหลีเหนือยุติโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ก่อนจึงจะพิจารณายกเลิกมาตรการคว่ำบาตร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่หยุดชะงักลง เกิดจากสาเหตุที่ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถดำเนินการตามข้อเรียกร้องของอีกฝ่ายได้ ประกอบกับในช่วงปลายปี ค.ศ. 2019 เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลให้แต่ละประเทศไม่ได้ให้ความสนใจต่อประเด็นอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนืออีกต่อไป

ในอีกด้านหนึ่ง รัฐบาลจีนพยายามผลักดันและรื้อฟื้นการประชุมสุดยอดสหรัฐฯ-เกาหลีเหนือ ดังที่สะท้อนให้เห็นจากการที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้เดินทางเยือนกรุงเปียงยางในวันที่ 18 มิถุนายน และให้ความเห็นว่า “ขอให้ทุกฝ่ายยังคงยึดมั่นต่อการเจรจาสันติภาพเพื่อสร้างสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรือง ทั้งในภูมิภาคและทั่วโลก”⁶⁰ ขณะเดียวกัน การเยือนเกาหลีเหนือเป็นครั้งแรกของประธานาธิบดีสียังสะท้อนให้เห็นว่าจีนต้องการรื้อฟื้นบทบาทสำคัญของจีนต่อกระบวนการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือและกระบวนการสร้างสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลี ขณะเดียวกันก็มีรายงานว่าประธานาธิบดีสีใช้โอกาสระหว่างการประชุม G-20 ที่เมืองโอซากา

⁶⁰ "China's Xi in North Korea: It's the economy," *Deutsche Welle*, 21 June 2019, <https://www.dw.com/en/chinas-xi-in-north-korea-its-the-economy/a-49289937>.

พูดคุยกับประธานาธิบดีทรัมป์และขอให้ประธานาธิบดีทรัมป์ยืดหยุ่นต่อเกาหลีเหนือโดยการผ่อนปรนมาตรการคว่ำบาตรเพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องของเกาหลีเหนือ⁶¹ เพื่อให้การเจรจาที่หยุดชะงักสามารถดำเนินต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเจรจาระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือที่ไม่สามารถตกลงในรายละเอียดได้ ทำให้ความพยายามข้างต้นของรัฐบาลจีนประสบกับความล้มเหลว ส่งผลให้จีนต้องลดบทบาทเชิงรุกของตนลงและหันมาเรียกร้องเชิงสัญลักษณ์ในเวทีระหว่างประเทศ เพื่อให้รัฐที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความจำเป็นในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออย่างสันติเพื่อไม่ให้กระทบต่อเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและเปิดทางไปสู่การสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในภูมิภาค

แม้จีนจะไม่ได้แสดงบทบาทผู้ผลักดันการเจรจาดังเช่นในห้วงปี ค.ศ. 2018 แต่จีนยังคงแสดงให้เห็นความต่อเนื่องทางนโยบายซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Defensive Realism ผ่านการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในเวทีระหว่างประเทศว่าอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือยังคงเป็นภัยคุกคามต่อเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและสังคมโลกในภาพรวม โดยจีนยังคงเน้นย้ำในท่าทีและหลักการที่สนับสนุนให้มีการเจรจาระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสันติและยั่งยืน ดังที่เอกสารท่าทีของจีนในการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ปี ค.ศ. 2020 ได้กล่าวถึงปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือว่า จีนหวังเป็นอย่างยิ่งให้มีการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ในคาบสมุทรเกาหลี⁶² ขณะที่เอกสารท่าทีของจีนในการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ปี ค.ศ. 2021 และ 2022 ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ จีนได้เน้นย้ำในหลักการเกี่ยวกับการไม่แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ว่า ทุกประเทศควรยึดหลักการแก้ไขปัญหาละชั้นตอนบนฐานของการรักษาเสถียรภาพของโลกและความมั่นคงของทุกประเทศ⁶³

3.5 บทสรุป

พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือนับแต่ปี ค.ศ. 2016 จนถึงปี ค.ศ. 2022 เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการแสดงบทบาทของจีน ในการแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ ขณะที่การแสดงบทบาทของจีนในช่วงเวลาดังกล่าวก็สอดคล้องกับแนวคิด Defensive Realism เนื่องจากสะท้อนให้เห็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงจากเกาหลีเหนือและแนวทางการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติด้วยนโยบายที่ไม่แข็งกร้าวจนเกินไป กล่าวคือ ระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2017 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือย่ำแย่ถึงขีดสุด ส่งผลให้จีนเป็นกังวลอย่างยิ่งว่า

⁶¹ Cate Cadell and David Brunnstrom, "China says Xi urged Trump to ease North Korea sanctions 'in due course'," *Reuters*, 12 July 2019,

<https://www.reuters.com/article/northkorea-usa-china/china-says-xi-urged-trump-to-ease-north-korea-sanctions-in-due-course-idINKCN1U710I>.

⁶² the People's Republic of China Ministry of Foreign Affairs, "Position Paper of the People's Republic of China on the 75th Anniversary of the United Nations," news release, 10 September, 2020, https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/2649_665393/202009/t20200910_679639.html.

⁶³ the People's Republic of China Ministry of Foreign Affairs, "Position Paper of the People's Republic of China for the 77th Session of the United Nations General Assembly," news release, 17 September, 2022, https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/wjzcs/202209/t20220917_10767412.html.

สหรัฐฯ อาจใช้ประเด็นดังกล่าวเป็นข้ออ้างในการเข้ามาบีบบังคับทางทหารในคาบสมุทรเกาหลีด้วยเหตุนี้ จีนจึงต้องใช้การกดดันทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือเพื่อแสดงความไม่พอใจต่อพฤติกรรมที่แข็งกร้าวของผู้นำเกาหลีเหนือและกดดันให้ประธานาธิบดีคิมกลับสู่กระบวนการเจรจาโดยเร็วที่สุดเมื่อเข้าสู่ปี ค.ศ. 2018 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นและเริ่มมีการเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้และสหรัฐฯ ตามลำดับ จีนก็ได้ผ่อนคลายมาตรการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือและหันมากระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ พร้อมทั้งแสดงบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์อย่างสันติและสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในคาบสมุทรเกาหลี และหลังจากการประชุมระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือที่ประเทศเวียดนามล้มเหลวในต้นปี ค.ศ. 2019 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือก็หยุดชะงัก เนื่องจากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถประนีประนอมเกี่ยวกับประเด็นการยุติโครงการอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือและการยุติมาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม จีนยังคงแสดงจุดยืนชัดเจนว่าสนับสนุนการเจรจาและต้องการให้สหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือแสดงความยืดหยุ่นเพื่อรื้อฟื้นการเจรจาอีกครั้ง ขณะเดียวกันการระบาดของโรค COVID-19 ก็ได้เข้ามาเบี่ยงเบนความสนใจของประเด็นอาวุธนิวเคลียร์ไปจนหมดสิ้นในห้วงที่ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือหยุดชะงัก ด้วยเหตุนี้ จีนจึงลดการแสดงบทบาทในเชิงรุกและหันมาเรียกร้องเชิงสัญลักษณ์ในเวทีระหว่างประเทศ โดยเน้นย้ำในหลักการว่า อาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือยังเป็นภัยคุกคามสำคัญของภูมิภาคและสังคมโลก ซึ่งจำเป็นต้องแก้ปัญหาผ่านการเจรจา เพื่อไม่ให้กระทบต่อเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี นอกจากนี้ การปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนืออย่างสันติยังเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในภูมิภาคต่อไป ทั้งนี้ ในบทถัดไปผู้วิจัยจะอธิบายให้เห็นข้อจำกัดและอุปสรรคของจีนในการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ และวิเคราะห์ว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ส่งผลกระทบต่อแสดงบทบาทของจีนหรือไม่ ขณะเดียวกันจีนมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาน้อยเพียงใด

บทที่ 4 การประเมินบทบาทและอุปสรรคของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ

4.1 บทนำ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะประเมินบทบาทของจีนต่อการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022 และชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลจีนก็มีความจริงจังในการแก้ปัญหาข้างต้น โดยจะสะท้อนให้เห็นจากการสนับสนุนมาตรการคว่ำบาตรของจีนต่อเกาหลีเหนือ ทั้งในระดับการเมืองระหว่างประเทศและการบังคับใช้ภายในประเทศ โดยความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างสหรัฐฯ กับจีนไม่ได้เป็นอุปสรรคที่ทำให้บทบาทของจีนต่อประเด็นดังกล่าวยุติลง นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะยังชี้ให้เห็นว่า แม้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการแสดงบทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือดังที่กล่าวในบทที่ 3 อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศก็ได้สร้างข้อจำกัดต่อรัฐบาลจีนในการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือเช่นเดียวกัน ขณะที่ปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ และมุมมองของจีนต่อกระบวนการแก้ปัญหาก็เป็นอุปสรรคสำคัญในการแสดงบทบาทเชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือในห้วงดังกล่าวด้วย

4.2 การประเมินบทบาทของจีนต่อการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ

ตามที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และอธิบายบทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022 ไว้ในบทที่ 3 นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าจีนมีความจริงจังในการแสดงบทบาทและดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้การปลดอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือดำเนินไปอย่างสันติและไม่กระทบต่อเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี เนื่องจากเหตุผล 4 ประการดังนี้

ประการแรกคือการสนับสนุนมาตรการคว่ำบาตรของจีน ในช่วงเวลาเพียงหนึ่งปี (ค.ศ. 2016 – 2017) จีนได้สนับสนุนมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือทางเศรษฐกิจมากถึง 5 ข้อมติ โดยแบ่งเป็นปี ค.ศ. 2016 จำนวน 2 ข้อมติ ได้แก่ ข้อมติ UNSC ที่ 2270 และ 2321 และปี ค.ศ. 2017 จำนวน 3 ข้อมติ ได้แก่ ข้อมติ UNSC ที่ 2371 2375 และ 2397 ซึ่งแต่ละข้อมติก็ได้ยกระดับความรุนแรงในการควบคุมและลงโทษเกาหลีเหนือตามลำดับ (แม้จะมีข้อสงวนในด้านมนุษยธรรม) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐบาลเกาหลีเหนือสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากรต่างประเทศซึ่งอาจถูกนำไปใช้ในโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ตลอดจนกิจกรรมที่ละเมิดข้อมติของสหประชาชาติ ขณะเดียวกัน ในเดือนกันยายน ค.ศ. 2017 จีนได้ให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ภายใต้นโยบาย maximum pressure campaign ของประธานาธิบดีทรัมป์เพื่อยกระดับมาตรการคว่ำบาตรให้รุนแรงและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลจีนยินยอมให้ความร่วมมือในการบังคับใช้มาตรการโดยลำพังฝ่ายเดียว (unilateral action)

ของสหรัฐฯ ต่อเกาหลีเหนือ นอกจากนี้ จีนยังได้ออกมาตรการคว่ำบาตรเพิ่มเติมในรายการสินค้าจำพวกแร่หายากและปิโตรเลียม แม้รายการสินค้าทั้งสองไม่ได้อยู่ในบัญชีสินค้าต้องห้ามของสหประชาชาติและสหรัฐฯ แต่ก็มีความสำคัญต่อเกาหลีเหนือ เนื่องจากเป็นประเทศเกษตรกรรม ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากท่าทีของรัฐบาลจีนที่สนับสนุนทุกมาตรการคว่ำบาตรของ UNSC การให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ภายใต้นโยบายกดดันสูงสุด และการออกมาตรการคว่ำบาตรเพิ่มเติม จะเห็นได้ว่าจีนมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ

ประการต่อมาคือความพยายามของจีนในการเสนอทางเลือกเพื่อลดความตึงเครียดบนคาบสมุทรเกาหลี กล่าวคือ นอกจากการสนับสนุนมาตรการคว่ำบาตรต่าง ๆ แล้ว รัฐบาลจีนยังเสนอแนวทางเพื่อลดความตึงเครียดระหว่างฝ่ายสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือผ่านข้อริเริ่ม “ถอยแลกถอย” (Suspension for Suspension/Freeze for Freeze Initiative) ซึ่งเรียกร้องให้ผู้นำเกาหลีเหนือหยุดพฤติกรรมขั้วขั้วและการทดสอบอาวุธในขณะที่ฝ่ายสหรัฐฯ ก็ยุติการซ้อมรบร่วมกับเกาหลีใต้ และเสนอ นโยบายคู่ขนาน (Dual Track Approach) เพื่อให้การปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือดำเนินไปพร้อมกับกระบวนการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในคาบสมุทรเกาหลี ดังที่ นายหวัง อี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน ได้กล่าวในพิธีเปิดงานเสวนาเกี่ยวกับสถานการณ์ต่างประเทศและความสัมพันธ์ต่างประเทศของจีน เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 2018 ว่า “...ภายใต้สถานการณ์ใหม่นี้ เรามุ่งมั่นที่จะรักษาบรรยากาศของการผ่อนคลายความตึงเครียด และสนับสนุนสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือให้ร่วมมือกันเพื่อริเริ่มกระบวนการแก้ไขปัญหา โดยหลังจากการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เราได้ออกแบบแผนนโยบายพื้นฐานต่อปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ซึ่งสามารถรักษาสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีในระยะยาว ตลอดจนตอบสนองต่อข้อห่วงกังวลของทุกฝ่ายได้ผ่านนโยบายคู่ขนาน...”⁶⁴ จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลจีนไม่เพียงสนับสนุนมาตรการคว่ำบาตรในการกดดันเกาหลีเหนือ แต่ยังเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและยั่งยืน ซึ่งแสดงให้เห็นท่าทีของจีนที่ต้องการให้ทุกฝ่ายบรรลุข้อตกลงในการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนืออย่างสันติร่วมกัน

เหตุผลอีกประการหนึ่งคือการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรอย่างเข้มงวดของจีน ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการออกประกาศภายในประเทศเพื่อรองรับการปฏิบัติตามพันธกรณีของข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือซึ่งจีนได้ลงมติสนับสนุนอาทิ ปี ค.ศ. 2016 รัฐบาลจีนใช้เวลาเพียงหนึ่งเดือนในการออกประกาศกระทรวงพาณิชย์เกี่ยวกับ

⁶⁴ the People's Republic of China Ministry of Foreign Affairs, "Speech by H.E. Wang Yi, State Councilor and Minister of Foreign Affairs at the Opening of Symposium on the International Situation and China's Foreign Relations in 2018," news release, 11 December, 2018, Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China.

สินค้า 25 รายการที่ห้ามนำเข้าและส่งออกไปยังเกาหลีเหนือตามข้อมติ UNSC ที่ 2270 ซึ่งแตกต่างจากการออกประกาศในลักษณะเดียวกันเมื่อปี ค.ศ. 2014 ที่ใช้เวลาในการพิจารณานานถึง 6 เดือน และเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 2017 หลังจากการลงมติสนับสนุนข้อมติ UNSC ที่ 2375 เมื่อวันที่ 11 กันยายน และการประกาศนโยบายกดดันสูงสุดของสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 20 กันยายน ในวันที่ 21 กันยายน ธนาคารกลางของจีนได้กำชับให้ธนาคารในประเทศดำเนินการตามมาตรการคว่ำบาตรของสหประชาชาติอย่างเคร่งครัดและเตือนไม่ให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้าชาวเกาหลีเหนือทุกรูปแบบ พร้อมทั้งชี้แจงความเสี่ยงและผลกระทบที่จะตามมาหากฝ่าฝืน ทั้งนี้ แม้จะมีการตรวจพบกรณีการละเมิดข้อมติของจีน อาทิ ปี ค.ศ. 2017 คาวเทียมของสหรัฐฯ ตรวจพบการขนถ่ายน้ำมันอย่างผิดกฎหมายกลางทะเลโดยเรือสัญชาติจีน ไปยังเรือของเกาหลีเหนือกว่า 30 ครั้ง ซึ่งละเมิดข้อมติ UNSC ที่ 2375⁶⁵ และปี ค.ศ. 2019 รัฐบาลสหรัฐฯ ตรวจพบการลักลอบขนส่งถ่านหินและสินค้าต้องห้ามตามมาตรการคว่ำบาตรจากเกาหลีเหนือไปยังจีนกว่า 555 รายการ⁶⁶ แต่รัฐบาลจีนก็แสดงจุดยืนชัดเจนว่าให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามข้อมติอย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนชาวเกาหลีเหนือควบคู่ไปด้วย และที่สำคัญที่สุดคือ รัฐบาลจีนใช้การคว่ำบาตรเป็นเพียงเครื่องมือกดดันให้ผู้นำเกาหลีเหนือลดค่าที่ที่แข็งกร้าวลงและกลับสู่กระบวนการเจรจาเท่านั้น

เหตุผลประการสุดท้ายคือจีนยังคงสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือภายใต้บริบทความขัดแย้งระหว่างจีน - สหรัฐฯ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แม้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จะเริ่มตึงเครียดนับแต่ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้เข้ามาเป็นผู้นำสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2017 แต่รัฐบาลจีนไม่ได้ใช้อิทธิพลที่ตนมีต่อเกาหลีเหนือเป็นแต้มต่อในการต่อรองกับสหรัฐฯ โดยเฉพาะในประเด็นการทำสงครามการค้าระหว่างกัน ดังที่ นายไมค์ ปอมเปโอ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ได้กล่าวว่า “จีนแสดงให้เห็นชัดเจนว่าสงครามการค้าเป็นคนละประเด็น... จีนเป็นส่วนที่ดีในการลดความเสี่ยงของโลกจากอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ และหวังว่าจีนจะยังคงให้ความร่วมมือเช่นนี้ต่อไป”⁶⁷ ขณะเดียวกัน จีนก็ได้ให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการสนับสนุนข้อมติของ UNSC (แม้จะมีข้อสงวนด้านมนุษยธรรม) และให้ความร่วมมือภายใต้มาตรการกดดันสูงสุดของสหรัฐฯ ซึ่งจีนไม่เคยให้ความร่วมมือและต่อต้านมาตรการคว่ำบาตรฝ่ายเดียวของสหรัฐฯ มาโดยตลอด นอกจากนี้ จีนยังได้ติดต่อกับฝ่ายสหรัฐฯ เพื่อหารือเกี่ยวกับสถานการณ์บนคาบสมุทร

⁶⁵ Yong-weon Yu and Jin-myung Kim, "Chinese Ships Spotted Selling Oil to N.Korea," 26 December 2017, <https://english.chosun.com/m/news/article.amp.html?contid=2017122601156>.

⁶⁶ David Brunnstrom, "U.S. accuses China of 'flagrant' N.Korea violations, offers \$5 million reward," *Reuters*, 1 December 2020, <https://www.reuters.com/article/usa-northkorea-china-idUSKBN28B540>.

⁶⁷ James Griffiths and Yong Xiong, "China hosts surprise visit by Kim Jong Un amid US tensions," *CNN*, 8 January 2019, <https://edition.cnn.com/2019/01/07/china/kim-jong-un-visit-china-intl/index.html>.

เกาหลี ตลอดจนแจ้งผลลัพธ์การหารือกับประธานาธิบดีคิมให้ทราบ โดยในปี ค.ศ. 2017 ประธานาธิบดีคิม จินผิง ได้พูดคุยทางโทรศัพท์กับประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ มากถึง 9 ครั้ง ซึ่งผู้นำทั้งสองได้แลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลีร่วมกัน 7 ครั้ง⁶⁸ ด้วยเหตุนี้ จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสะท้อนให้เห็นว่า แม้จีนจะมีความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดกับสหรัฐฯ ในช่วงเวลาดังกล่าว แต่จีนก็ดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อเกาหลีเหนือ โดยเฉพาะประเด็นอาวุธนิวเคลียร์ ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับสหรัฐฯ และไม่ได้นำประเด็นความขัดแย้งอื่น ๆ มาเป็นอุปสรรคในการร่วมมือกัน

4.3 ปัญหาและอุปสรรคของจีนต่อการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ

แม้รัฐบาลจีนจะมีความจริงจังต่อการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือในช่วงเวลาดังกล่าว แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญบางประการซึ่งกระทบต่อการแสดงบทบาทของจีนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

ประการแรกคือความสัมพันธ์สหรัฐฯ - เกาหลีเหนือ แม้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้รัฐบาลจีนเข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ อาทิ ปี ค.ศ. 2016 – 2017 ที่ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือตกต่ำถึงขีดสุด จีนจำเป็นต้องแสดงบทบาทเชิงรุกผ่านการบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรที่เข้มงวดเพื่อกดดันให้เกาหลีเหนือกลับสู่กระบวนการเจรจาและป้องกันไม่ให้สถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลีดำเนินไปถึงจุดที่สหรัฐฯ ตัดสินใจใช้กำลังทหารเข้ามาแก้ไขปัญหา และปี ค.ศ. 2018 ที่ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือดีขึ้นอย่างฉับพลันจนนำไปสู่การเจรจาระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศ จีนก็ได้ผ่อนคลายนโยบายคว่ำบาตรและหันมากระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนืออีกครั้ง พร้อมทั้งสนับสนุนการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างสันติ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ข้างต้นก็เป็นอุปสรรคสำคัญของจีนในการแสดงบทบาทดังกล่าวเช่นกัน โดยเห็นได้ชัดเจนจากความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือปี ค.ศ. 2019 ที่หยุดชะงักลงหลังจากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงกันในการประชุมที่กรุงฮานอย ประกอบกับการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในปลายปีดังกล่าว ส่งผลให้จีนไม่สามารถผลักดันการเจรจาในเชิงรุกต่อไปได้ จีนจึงจำเป็นต้องปรับลดบทบาทเชิงรุกลงและหันมาเรียกร้องเชิงสัญลักษณ์ผ่านเวทีระหว่างประเทศ โดยเน้นย้ำว่ากระบวนการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือต้องดำเนินไปอย่างสันติผ่านการเจรจาระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้อง

ประการต่อมาคือความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือ แม้จีนเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของเกาหลีเหนือด้วยสัดส่วนมูลค่าการค้ากว่าร้อยละ 90 ของปริมาณการค้าเกาหลีเหนือ แต่จีนก็มีข้อจำกัดในการใช้อิทธิพลทางเศรษฐกิจข้างต้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ ดังที่สะท้อนจากการให้ความเห็นของผู้แทนระดับสูงจีนภายหลังการลงมติ

⁶⁸ Wenxin Li and Ji Young Kim, "Not a blood alliance anymore: China's evolving policy toward UN sanctions on North Korea," *Contemporary Security Policy* 41, no. 4 (1 October 2020): 618, <https://doi.org/10.1080/13523260.2020.1741143>.

สนับสนุนมาตรการคว่ำบาตรต่าง ๆ ของ UNSC และการให้ความเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการเหล่านั้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าต้องไม่กระทบต่อประเด็นด้านมนุษยธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จีนต้องการลงโทษเกาหลีเหนือทางเศรษฐกิจโดยมุ่งไปที่โครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ แต่ไม่ต้องการให้มาตรการเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อการค้าประจำวันของผู้คนในประเทศ เนื่องจากจีนตระหนักเป็นอย่างดีว่า ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการดำเนินนโยบายที่เด็ดขาดต่อเกาหลีเหนือ ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ดังกล่าวผ่านแนวคิด Defensive Realism ก็จะพบว่า แม้การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพในคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งเป็นผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญยิ่งของจีน แต่การดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวเกินไปของจีนจนบั่นทอนเสถียรภาพของระบอบคิมอาจก่อให้เกิดผลในทางตรงกันข้ามได้ อาทิ ระบอบคิมล่มสลายและนำไปสู่การอพยพเข้ามาในจีนของชาวเกาหลีเหนือจำนวนมาก หรือเกาหลีเหนืออาจหันไปเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ และเกาหลีใต้ ส่งผลให้จีนต้องเผชิญหน้ากับเกาหลีใต้ที่มีทหารสหรัฐฯ ประจำการอยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งล้วนแต่เป็นผลลัพธ์ที่กระทบต่อความมั่นคงของจีนอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุนี้ จีนจึงไม่สามารถกดดันเกาหลีเหนือทางเศรษฐกิจจนเด็ดขาดได้ ทำให้ต้องใช้มาตรการคว่ำบาตรเป็นเครื่องมือ โน้มน้าวให้เกาหลีเหนือกลับสู่กระบวนการเจรจา

อุปสรรคประการสุดท้ายคือจีนไม่ได้เป็นคู่พิพาทหลักในประเด็นการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ กล่าวคือ จีนตระหนักดีว่าการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเกิดจากการขาดหลักประกันด้านความมั่นคง โดยสหรัฐฯ ในฐานะผู้นำของระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงที่สำคัญที่สุดของระบอบคิม ด้วยเหตุนี้ แม้จีนจะสามารถให้หลักประกันด้านความมั่นคง ผ่อนปรนมาตรการคว่ำบาตร และสนับสนุนทางการทูตแก่เกาหลีเหนือได้ แต่ก็ไม่สามารถขจัดข้อห่วงกังวลของเกาหลีเหนือ ดังที่นายหวัง อี้ รัฐมนตรีต่างประเทศจีนเคยกล่าวไว้ว่า “...จีนไม่ใช่คู่ขัดแย้งโดยตรงในประเด็นอาวุธนิวเคลียร์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ...”⁶⁹ ดังนั้น รัฐบาลจีนจึงผลักดันการความรับผิดชอบ (buck-passing) ให้กับฝ่ายสหรัฐฯ เป็นผู้ริเริ่มกระบวนการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ โดยจีนคอยให้การสนับสนุนการเจรจาข้างต้น เพื่อรับประกันว่าข้อตกลงระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือจะไม่ขัดกับผลประโยชน์ของจีน ด้วยเหตุนี้ เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือหยุดชะงักลงหลังการเจรจาที่กรุงฮานอยล้มเหลว และหลังการระบาดของโรค COVID-19 จนส่งผลกระทบต่อกระบวนการเจรจาของทั้งสองประเทศ จีนจึงไม่สามารถแสดงบทบาทเชิงรุกเพื่อผลักดันการเจรจาและทำได้เพียงเรียกร้องผ่านเวทีระหว่างประเทศให้ทั้งสองฝ่ายกลับมาสู่กระบวนการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน

⁶⁹ Byoung-Kon Jun, "China's Sanctions on North Korea After Its Fourth Nuclear Test," *Pacific Focus* 32 (2017): 214, <https://doi.org/10.1111/pafo.12092>.

4.4 บทสรุป

เมื่อประเมินบทบาทของจีนต่อการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2022 แล้ว ผู้วิจัยพบว่ารัฐบาลจีนมีความจริงจังในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากท่าทีของจีนที่สนับสนุนมาตรการคว่ำบาตรต่าง ๆ ต่อเกาหลีเหนือและบังคับใช้มาตรการเหล่านั้นอย่างจริงจัง ขณะเดียวกันรัฐบาลจีนก็ได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือผ่านข้อเสนอที่เรียกร้องให้ทั้งสองฝ่ายลดพฤติกรรมที่กระทบต่อความมั่นคงของอีกฝ่าย และเจรจาเพื่อปลดอาวุธนิวเคลียร์ในลักษณะที่ไม่ทำลายเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี นอกจากนี้รัฐบาลจีนก็ไม่ได้ใช้ประเด็นความขัดแย้งในสงครามการค้ากับสหรัฐฯ มาเป็นอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม จีนก็มีอุปสรรคและข้อจำกัดในการแสดงบทบาทข้างต้น เนื่องจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนืออย่างมีนัยสำคัญ 2) จีนไม่สามารถใช้อิทธิพลที่มีต่อเกาหลีเหนือได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ระหว่างกัน และ 3) จีนมองว่าตนเองไม่ได้เป็นคู่พิพาทหลักในประเด็นการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ จึงพยายามผลักดันความรับผิดชอบให้กับสหรัฐฯ ในการแสดงบทบาทนำเพื่อจัดการปัญหาดังกล่าวแทน

บทที่ 5 บทสรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือนับแต่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้เข้ามาบริหารประเทศในปี ค.ศ. 2012 เต็มไปด้วยความเย็นชาต่อกัน เนื่องจากการดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวของประธานาธิบดีคิม จองอึน โดยไม่สนใจคำทัดทานของผู้นำจีนและการสังหารบุคคลระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน และยิ่งย่ำแย่ลงไปอีกในช่วงปี ค.ศ. 2016 – 2017 ซึ่งเป็นผลจากการทดสอบขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่องของผู้นำเกาหลีเหนือ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศก็กลับมาดีขึ้นในปี ค.ศ. 2018 เมื่อผู้นำเกาหลีเหนือลดท่าทีที่แข็งกร้าวลงและแสดงท่าทีที่ต้องการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์อย่างสันติ และในปี ค.ศ. 2021 ทั้งสองประเทศได้เฉลิมฉลองวาระครบรอบ 60 ปี สนธิสัญญามิตรภาพระหว่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะพิเศษของความสัมพันธ์ที่มักถูกเปรียบเปรยว่า “ใกล้ชิดราวริมฝีปากกับฟัน” กล่าวคือ แม้จะมีช่วงเวลาที่ขัดแย้งกันแต่ความสัมพันธ์จะไม่ดำเนินไปถึงจุดแตกหัก เพราะทั้งสองประเทศต้องพึ่งพากันและกัน

ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือถูกผูกติดไว้กับประเด็นอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือได้บั่นทอนเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลีและชักนำให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาททางทหารในภูมิภาคมากขึ้น ซึ่งกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของจีน ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจีนจึงไม่พอใจท่าทีและนโยบายที่แข็งกร้าวของประธานาธิบดีคิมและใช้มาตรการลงโทษทางเศรษฐกิจกดดันให้เกาหลีเหนือกลับเข้าสู่กระบวนการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์อย่างสันติ ตลอดจนเรียกร้องเชิงสัญลักษณ์ในเวทีระหว่างประเทศให้รัฐที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความจำเป็นในการแก้ปัญหาวุธนิวเคลียร์ผ่านการเจรจา เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี โดยแนวทางของรัฐบาลจีนสอดคล้องกับฐานคิดของทฤษฎี Defensive Realism ที่เชื่อว่าเป้าหมายสูงสุดของรัฐคือ ความมั่นคง ดังนั้น รัฐจะเลือกดำเนินนโยบายที่ไม่แข็งกร้าวเกินไปและมีความยับยั้งชั่งใจอยู่เสมอ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการดำเนินนโยบายของจีนต่อเกาหลีเหนือในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อรักษาความมั่นคงของชาติและปกป้องผลประโยชน์ในคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งกำลังถูกคุกคามจากการทดสอบขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่องของประธานาธิบดีคิม ขณะที่ผู้แทนระดับสูงของจีนก็เน้นย้ำเสมอว่าใช้การคว่ำบาตรเป็นเครื่องมือเปิดทางไปสู่การเจรจาเพื่อปลดอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเท่านั้น และไม่ประสงค์ให้การบังคับใช้มาตรการข้างต้นส่งผลกระทบต่อการค้ารงชีวิตประจำวันของประชาชนเกาหลีเหนือ เนื่องจากจีนตระหนักดีว่าการดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวต่อเกาหลีเหนือมากเกินไป โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจอาจทำลายระบอบคิมและนำความไร้เสถียรภาพมาสู่คาบสมุทรเกาหลีได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นจากการที่รัฐบาลจีนได้เรียกร้อง

เชิงสัญลักษณ์ในเวทีระหว่างประเทศให้รัฐที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาอาวูรนิวเคลียร์อย่างสันติ เพื่อรักษาเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งสอดคล้องกับการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติของจีน ขณะเดียวกัน พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของรัฐบาลจีนในการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ กล่าวคือ ระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2017 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือตึงเครียดถึงขีดสุด จีนได้ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนและบังคับใช้มาตรการคว่ำบาตรเกาหลีเหนืออย่างเข้มงวด แต่เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นในปี ค.ศ. 2018 จนนำไปสู่การเจรจาของทั้งสองประเทศจีนได้ผ่อนปรนมาตรการคว่ำบาตรและหันมาผลักดันการเจรจาเพื่อรับประกันว่ากระบวนการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือจะดำเนินไปโดยไม่ขัดกับผลประโยชน์ของจีน แต่ในปี ค.ศ. 2019 ภายหลังจากการเจรจาที่กรุงฮานอยล้มเหลวประกอบกับการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือได้หยุดชะงักลงเนื่องจากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงเกี่ยวกับเงื่อนไขในการปลดอาวุธนิวเคลียร์ได้ ด้วยเหตุนี้จีนจึงต้องลดบทบาทในเชิงรุกและหันมาเรียกร้องเชิงสัญลักษณ์ผ่านเวทีระหว่างประเทศให้รัฐที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงภัยคุกคามจากการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และเล็งเห็นความสำคัญในการปลดอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนืออย่างสันติผ่านการเจรจา เพื่อไม่ให้กระทบต่อเสถียรภาพและสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลี

เมื่อประเมินบทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวูรนิวเคลียร์เกาหลีเหนือในช่วงเวลาดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยพบว่ารัฐบาลจีนได้ดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาข้างต้นอย่างจริงจัง เนื่องจากจีนได้สนับสนุนมาตรการคว่ำบาตรต่าง ๆ ต่อเกาหลีเหนือและบังคับใช้มาตรการเหล่านั้นอย่างจริงจัง พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางให้ทั้งสองฝ่ายลดพฤติกรรมที่กระทบต่อความมั่นคงของอีกฝ่ายและเจรจาเพื่อปลดอาวุธนิวเคลียร์อย่างสันติ นอกจากนี้ รัฐบาลจีนก็แสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งกับสหรัฐฯ ในด้านการค้าไม่เป็นอุปสรรคต่อการร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาอาวูรนิวเคลียร์เกาหลีเหนืออย่างไรก็ตาม จีนก็มีอุปสรรคและข้อจำกัดในการแสดงบทบาทข้างต้น เนื่องจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาอาวูรนิวเคลียร์เกาหลีเหนืออย่างมีนัยสำคัญ 2) จีนไม่สามารถใช้อิทธิพลที่มีต่อเกาหลีเหนือได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ระหว่างกัน และ 3) จีนมองว่าตนเองไม่ได้เป็นคู่พิพาทหลักในประเด็นการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ จึงพยายามผลักดันการรับผิดชอบให้กับสหรัฐฯ ในการแสดงบทบาทนำเพื่อจัดการปัญหาดังกล่าวแทน

หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ได้ผ่อนคลายลงในกลางปี ค.ศ. 2022 ประเด็นเกี่ยวกับอาวุธนิวเคลียร์เกาหลีเหนือได้กลับมาอยู่ในความสนใจของโลกอีกครั้ง

เมื่อประธานาธิบดีคิมได้ประกาศในวันที่ 9 กันยายน ว่าเกาหลีเหนือเป็นรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ (nuclear state) อย่างเป็นทางการแล้ว พร้อมทั้งปฏิเสธความเป็นไปได้ที่จะปลดอาวุธนิวเคลียร์ของตน ซึ่งจำเป็นต้องติดตามต่อไปว่ารัฐบาลสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโจ ไบเดน จะตอบสนองอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือจะกลับมาดีครั้งหรือไม่ และจีนจะตอบสนองต่อพลวัตความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างไร

บรรณานุกรม

- "The China–North Korea Relationship." Council on Foreign Relations, Updated 25 June, 2019, accessed 27 April, 2023, <https://www.cfr.org/backgrounder/china-north-korea-relationship>.
- Brunnstrom, David. "U.S. Accuses China of 'Flagrant' N.Korea Violations, Offers \$5 Million Reward." *Reuters*, 1 December 2020. <https://www.reuters.com/article/usa-northkorea-china-idUSKBN28B540>.
- Bunyavejchewin, Poowin. "Realist Currents of Thought: A Preliminary Review." *Veridian E-Journal* 9, no. 2 (30 June 2016): 1537-48. Silpakorn University.
- Cadell, Cate, and David Brunnstrom. "China Says Xi Urged Trump to Ease North Korea Sanctions 'in Due Course'." *Reuters*, 12 July 2019. <https://www.reuters.com/article/northkorea-usa-china/china-says-xi-urged-trump-to-ease-north-korea-sanctions-in-due-course-idINKCN1U710L>.
- "China's Central Bank Tells Banks to Stop Doing Business with North Korea: Sources." *Reuters*, 21 September 2017. <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-missiles-banks-china/chinas-central-bank-tells-banks-to-stop-doing-business-with-north-korea-sources-idUSKCN1BWIDL>.
- "China's Xi in North Korea: It's the Economy." *Deutsche Welle*, 21 June 2019. <https://www.dw.com/en/chinas-xi-in-north-korea-its-the-economy/a-49289937>.
- "China-North Korea Trade in 2021 Down 90% from before Pandemic." *Nikkei Asia*, 18 January 2022. <https://asia.nikkei.com/Economy/Trade/China-North-Korea-trade-in-2021-down-90-from-before-pandemic>.
- "China Fm Urges Dprk to Respond to U.S. Guarantees." *Xinhua*, 8 August 2017. http://www.xinhuanet.com/english/2017-08/08/c_136506893.htm.
- "China Moves to Restrict Oil Exports to Dprk." *Xinhua*, 23 September 2017. http://xinhuanet.com/english/2017-09/23/c_136631854.htm.
- "China and North Korea: A New Peak of Comradeship." Italian Institute for International Political Studies, Updated 17 December, 2021, accessed 26 April, 2022, <https://www.ispionline.it/en/publication/china-and-north-korea-new-peak-comradeship-32716>.

- Choi, Jangho. *North Korea's Trade with China in 2019*. (KIEP Research Paper, 28 May 2020).
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3889188>.
- "Chronology of U.S.-North Korean Nuclear and Missile Diplomacy, 1985-2022." Arms Control Association, Updated April, 2022, accessed 10 January, 2023, <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron>.
- Denyer, Simon. "In China, a Sense of Betrayal after the Assassination of Kim Jong Nam " *The Washington Post*, 17 February 2017. https://www.washingtonpost.com/world/in-china-a-sense-of-betrayal-after-the-assassination-of-kim-jong-nam/2017/02/17/434d7626-f4f0-11e6-8873-a962f11835fb_story.html.
- "China Suspends Coal Imports from North Korea, Dealing a Blow to Pyongyang." NPR, Updated 18 February, 2017, accessed 10 June, 2023, <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2017/02/18/515955289/china-suspends-coal-imports-from-north-korea-dealing-big-blow-to-pyongyang>.
- Frohman, Ben, Emma Rafaelof, and Alexis Dale-Huang. *The China-North Korea Strategic Rift: Background and Implications for the United States*. U.S.-China Economic and Security Review Commission (24 January 2022).
- Griffiths, James, and Yong Xiong. "China Hosts Surprise Visit by Kim Jong Un Amid Us Tensions." *CNN*, 8 January 2019. <https://edition.cnn.com/2019/01/07/china/kim-jong-un-visit-china-intl/index.html>.
- Group, USIP China-North Korea Senior Study. *China's Role in North Korea Nuclear and Peace Negotiations*. (Washington: United States Institute of Peace, May 2019).
- Ide, Bill. "North Korea's Kim Visits Beijing Amid Us-China Trade Talks." *VOA News*, 8 January 2019. <https://www.voanews.com/a/media-north-korea-kim-jong-un-visiting-china-xi-jinping-fourth-summit/4732729.html>.
- "'Lips and Teeth': The Enduring China-North Korea Relationship." Updated 17 August, 2021, accessed 10 April, 2023, <https://jamestown.org/program/lips-and-teeth-the-enduring-china-north-korea-relationship/>.
- Jervis, Robert "Cooperation under the Security Dilemma." *World Politics* 30, no. 2 (January 1978): 167-214. Cambridge University Press. <http://www.jstor.org/stable/2009958>.
- Jordan, Tara E. "China's Role in Denuclearising North Korea." *International Journal of Diplomacy*

- and Economy* 7, no. 1 (2021): 58-65. <https://doi.org/10.1504/ijdipe.2021.114831>.
- Jun, Byoung-Kon. "China's Sanctions on North Korea after Its Fourth Nuclear Test." *Pacific Focus* 32 (2017): 208-31. <https://doi.org/10.1111/pafo.12092>.
- "Kim Jong Un Makes New Year Address." KCNA Watch, Updated 1 January 2018, accessed 25 June, 2023, <https://kcnawatch.org/newstream/1546586950-531763259/kim-jong-un-makes-new-year-address/>.
- Khoo, Nicholas. "Retooling Great Power Nonproliferation Theory: Explaining China's North Korea Nuclear Weapons Policy." *The Pacific Review* 34 (2019): 523 - 46.
- "Kim Jong Un Congratulates Xi on Coronavirus Handling." *Nikkei Asia*, 8 May 2020. <https://asia.nikkei.com/Spotlight/N-Korea-at-crossroads/Kim-Jong-Un-congratulates-Xi-on-coronavirus-handling>.
- Kuo, Lily. "Kim Jong-Un Meets Xi Jinping for Third Time." *The Guardian*, 19 June 2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/19/kim-jong-un-meets-xi-jinping-for-third-time>.
- Lee, Dong Sun, Iordanka Alexandrova, and Yihei Zhao. "The Chinese Failure to Disarm North Korea: Geographical Proximity, U.S. Unipolarity, and Alliance Restraint." *Contemporary Security Policy* 41, no. 4 (1 October 2020): 587-609. <https://doi.org/10.1080/13523260.2020.1755121>.
- Li, Wenxin, and Ji Young Kim. "Not a Blood Alliance Anymore: China's Evolving Policy toward Un Sanctions on North Korea." *Contemporary Security Policy* 41, no. 4 (1 October 2020): 610-31. <https://doi.org/10.1080/13523260.2020.1741143>.
- Liangyu. "Xi Jinping's Special Representative Holds Talks with South Korean Top National Security Advisor." *Xinhua*, 29 March 2018. http://www.xinhuanet.com/english/2018-03/29/c_137075322.htm.
- Lobell, Steven E. "Structural Realism/Offensive and Defensive Realism." Oxford University Press, 22 December 2017. <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-304>.
- Mearsheimer, John J. *The Tragedy of Great Power Politics*. London: W. W. Norton & Company Ltd., 2001.

- Min, Woo-Jun, and Sukhee Han. "Economic Sanctions against North Korea: The Pivotal Role of Us–China Cooperation." *International Area Studies Review* 23, no. 2 (2020): 177-93. <https://doi.org/10.1177/2233865920901896>.
- Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China. "Foreign Ministry Spokesperson Hong Lei's Regular Press Conference " news release, 3 March, 2016, https://www.fmprc.gov.cn/nanhai/eng/fyrbt_1/201603/t20160303_8525148.htm.
- . "Foreign Ministry Spokesperson Hua Chunying's Remarks on the United Nations Security Council's Adoption of Resolution 2397." news release, 23 December, 2017, https://www.fmprc.gov.cn/eng/xwfw_665399/s2510_665401/2535_665405/201712/t20171223_696850.html.
- . "Position Paper of the People's Republic of China on the 75th Anniversary of the United Nations." news release, 10 September, 2020, https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/2649_665393/202009/t20200910_679639.html.
- . "Position Paper of the People's Republic of China for the 77th Session of the United Nations General Assembly." news release, 7 September, 2022, https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/wjzcs/202209/t20220917_10767412.html.
- . "Speech by H.E. Wang Yi, State Councilor and Minister of Foreign Affairs at the Opening of Symposium on the International Situation and China's Foreign Relations in 2018." news release, 11 December, 2018, Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China.
- . "Statement at the General Debate by H.E. Amb. Li Song, Ambassador for Disarmament Affairs of China and Head of Chinese Delegation to the First Committee of the 77th Session of the Unga." news release, 11 October, 2022, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/jks_665232/kjfywj_665252/202210/t20221011_10780842.html.
- Myers, Steven Lee, and Jane Perlez. "Kim Jong-Un Met with Xi Jinping in Secret Beijing Visit." *The New York Times*, 27 March 2018. <https://www.nytimes.com/2018/03/27/world/asia/kim-jong-un-china-north-korea.html>.
- Perlez, Jane. "Kim's Second Surprise Visit to China Heightens Diplomatic Drama." *The New York Times*, 8 May 2018. <https://www.nytimes.com/2018/05/08/world/asia/kim-jong-un-xi>

[jinpings-china-north-korea.html](#).

Perlez, Jane, and Choe Sang Han. "China Hints at Limits to North Korea Actions." *The New York Times*, 7 April 2013. <https://www.nytimes.com/2013/04/08/world/asia/from-china-a-call-to-avoid-chaos-for-selfish-gain.html>.

Permanent Mission, the People's Republic of China to the UN. "Statement by Ambassador Liu Jieyi at the Security Council after Voting on the Draft Resolution on the Fifth Nuclear Test of the Dprk." news release, 30 November, 2016, http://un.china-mission.gov.cn/eng/lhghyywj/smhwj/2016doc/201612/t20161202_8411377.htm.

Ren, Xiao. "Managing Volatile Asymmetry: China's Emergence from the Korean Dilemma." *The British Journal of Politics and International Relations* 23, no. 2 (1 May 2021): 337-52. <https://doi.org/10.1177/1369148120980159>.

Revere, Evans J.R. *Lips and Teeth: Repairing China-North Korea Relations*. Brookings Institution (November 2019). https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/11/fp_20191118_china_nk_revere.pdf.

Taliaferro, Jeffrey. "Security Seeking under Anarchy: Defensive Realism Revisited." *International Security* 25 (1 January 2001): 128-61. <https://doi.org/10.1162/016228800560543>.

the United Nations, United States Mission. *Fact Sheet: Resolution 2371 (2017) Strengthening Sanctions on North Korea*, 5 August 2017.

———. *Fact Sheet: Un Security Council Resolution 2397 on North Korea*, 22 December 2017.

United Nations Security Council, Resolution 2270(2016). *Non-Proliferation/Democratic People's Republic of Korea*, 2 March 2016.

United Nations Security Council, Resolution 2321(2016). *Non-Proliferation/Democratic People's Republic of Korea*, 30 November 2016.

Waltz, Kenneth N. *Theory of International Politics*. Boston: Addison-Wesley Publishing Company, 1979.

Wertz, Daniel. *China-North Korea Relations*. (Washington, DC: The National Committee on North Korea, November 2019). <https://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/china-north-korea-relations>.

"With Tensions Rising, the United States Imposes Additional Sanctions on North Korea." Jones Day, Updated October 2017, accessed 20 June, 2023, <https://www.jonesday.com/en/insights/2017/10/with-tensions-rising-the-united-states-imposes->

[additional-sanctions-on-north-korea.](#)

Yu, Yong-weon, and Jin-myung Kim. "Chinese Ships Spotted Selling Oil to N.Korea." 26 December 2017. <https://english.chosun.com/m/news/article.amp.html?contid=2017122601156>.

Zhang, Baohui. "From Defensive toward Offensive Realism: Strategic Competition and Continuities in the United States' China Policy." *Journal of Contemporary China* 31, no. 137 (3 September 2022): 793-809. <https://doi.org/10.1080/10670564.2021.2010885>.

สุนทรวิวัฒนา, เรืออากาศโท ฐพงษ์. "ความสัมพันธ์จีน-เกาหลีเหนือ: ประเด็นปัญหาอาวุธนิวเคลียร์." *จุลสารความมั่นคงศึกษา* กรกฎาคม-สิงหาคม 2561, no. 199-200 (2561): 1-81. สถาบันการข่าวกรองสำนักข่าวกรองแห่งชาติ.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	รัชชานนท์ ประจำค่าย
วัน เดือน ปี เกิด	18 กันยายน 2536
สถานที่เกิด	อุบลราชธานี
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษา: โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี ปริญญาตรี: รัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) การระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	486 ถนนเลียงเมือง หมู่ 20 ซอยบัวสี ตำบลแสนสุข อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY